

Kategorija: 3.2.8.3. Bylos nutraukimas, kai yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo atsisakymą ieškinio arba patvirtinti šalių taikos sutartį; 3.5.2. Turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, pardavimo be varžytynių aktų pripažinimas negaliojančiais; 3.5.8.3. Kiti su vykdomosios bylos sustabdymu susiję klausimai;

Civilinė byla Nr. 3K-3-89-313/2020

Teisminio proceso Nr. 2-56-3-00326-2011-1

Procesinio sprendimo kategorijos:

3.2.8.3; 3.5.2; 3.5.8.3

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2020 m. balandžio 22 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės (pranešėja), Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė) ir Andžej Maciejevski,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovų uždarnosios akcinės bendrovės „Soloservis“, uždarnosios akcinės bendrovės „Tūkstantis“, uždarnosios akcinės bendrovės „Solotransa“ ir antstolio S.U. kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. spalio 1 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Aldengas“ ieškinį atsakovams uždarajai akcinei bendrovei „Solotransa“, uždarajai akcinei bendrovei „Soloservis“, uždarajai akcinei bendrovei „Tūkstantis“ (anksčiau – uždaroji akcinė bendrovė „Besserlita“), antstoliui Marekui Petrovskiui, antstoliui S.U., Lietuvos Respublikai, atstovaujamai Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, uždarajai akcinei bendrovei „Erelita Furniture“ dėl turto perdavimo išieškotojui aktų, turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto, varžytynių aktų pripažinimo ir sandorio pripažinimo negaliojančiais, tretieji asmenys Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „AAS BTA Baltic Insurance Company“ filialas Lietuvoje (anksčiau – uždaroji akcinė bendrovė „BTA draudimas“), Ž. A., Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, uždaroji akcinė bendrovė Verslo valdymo ir restruktūrizacijos centras.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama **dėl turto perdavimo išieškotojui, pardavimo be varžytynių aktų pripažinimo negaliojančiais, sandorių negaliojimo teisinius padarinius, antstolio veiksmus realizuojant skolininko turta, kai šiam taikytos laikinosios apsaugos priemonės, stabdant mokestinės nepriemokos išieškojimo vykdymą, bylos nutraukimo pagrindus reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo.**

2. Ieškovė prašė pripažinti negaliojančiais:

2.1. 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, kuriuo antstolis S.U. perdavė išieškotojai UAB „DZO Capital“ skolininkei UAB „Aldengas“ priklausantį žemės sklypą su statiniais Jonavoje, Pramonės g. 41, patvirtintą Kauno miesto apylinkės teismo teisėjo 2009 m. spalio 29 d. rezoliucija;

2.2. 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, kuriuo antstolis S.U. perdavė išieškotojai UAB „DZO Capital“ skolininkei UAB „Aldengas“ priklausančias mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, ir garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F, patvirtintą Kauno miesto apylinkės teismo teisėjo 2009 m. gruodžio 16 d. rezoliucija;

2.3. 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, kuriuo antstolis S.U. perdavė išieškotojai UAB „DZO Capital“ skolininkei UAB „Aldengas“ priklausančias gamybos patalpas Jonavoje, Pramonės g. 39E, patvirtintą Kauno miesto apylinkės teismo teisėjo 2009 m. gruodžio 16 d. rezoliucija;

- 2.4. 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą, kuriuo antstolis M. Petrovskis pardavė skolininkės BUAB „DZO Capital“ turtą (žemės sklypą su statiniais Jonavoje, Pramonės g. 41) pirkėjai UAB „Soloservis“, patvirtintą Kauno miesto apylinkės teismo teisėjo 2010 m. balandžio 29 d. rezoliucija;
- 2.5. 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktą Nr. 1, patvirtintą 2013 m. lapkričio 27 d. įvykusių varžytynių rezultatais, kuriuo BUAB „DZO Capital“ varžytynių vykdytojas V. Česonis pardavė ir perdavė, o atsakovė UAB „Solotransa“ nupirko mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, ir taikyti restituciją – grąžinti pastatą ieškovės nuosavybėn;
- 2.6. 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktą Nr. 2, patvirtintą 2013 m. lapkričio 27 d. įvykusių varžytynių rezultatais, kuriuo BUAB „DZO Capital“ varžytynių vykdytojas V. Česonis pardavė ir perdavė, o UAB „Besserlita“ (dabar – UAB „Tūkstantis“) nupirko negyvenamąsias patalpas Jonavoje, Pramonės g. 39E, ir taikyti restituciją grąžinant ieškovės nuosavybėn gamybinį pastatą (suformuotą atidalijus daiktą bei jame esančias patalpas);
- 2.7. 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktą Nr. 3, patvirtintą 2013 m. lapkričio 27 d. įvykusių varžytynių rezultatais, kuriuo BUAB „DZO Capital“ varžytynių vykdytojas V. Česonis pardavė ir perdavė, o UAB „Besserlita“ (dabar – UAB „Tūkstantis“) nupirko garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F;
- 2.8. 2017 m. rugsėjo 19 d. sutartį, kuria UAB „Solotransa“ pardavė UAB „Erelita Furniture“ negyvenamąsias patalpas – mechanines dirbtuves Kauno r. sav., Ežerėlyje, Kauno g. 2C;
- 2.9. nesant galimybės taikyti restitucijos natūra, ieškovė prašė priteisti solidariai jos naudai:
- 2.9.1. iš atsakovų antstolio S.U., valstybės, antstolio M. Petrovskio ir UAB „Soloservis“ 659 372 Eur žalos, padarytos neteisėtai perleidus žemės sklypą ir pastatus Jonavoje, Pramonės g. 41, atlyginimo;
- 2.9.2. iš atsakovų antstolio S.U., valstybės ir UAB „Solotransa“ 63 427 Eur žalos, padarytos neteisėtai perleidus mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, atlyginimo;
- 2.9.3. iš atsakovų antstolio S.U., valstybės ir UAB „Tūkstantis“ 147 126 Eur žalos, padarytos neteisėtai perleidus gamybos patalpas Jonavoje, Pramonės pr. 39E, bei garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F, atlyginimo.
3. Ieškovė nurodė, kad antstolis S.U. vykdomojoje byloje Nr. 0034/09/01456 surašė 2009 m. spalio 5 d., 2009 m. lapkričio 19 d. ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktus, pagal kuriuos skolininkei UAB „Aldengas“ priklausantis turtas buvo perduotas išieškotojai UAB „DZO Capital“, perėmusiai iš bendrovės „West Timber Ltd.“ reikalavimo teisę į UAB „Aldengas“. Minėti aktai buvo patvirtinti Kauno miesto apylinkės teismo teisėjų rezoliucijomis, nors aktų tvirtinimo metu išieškojimą iš UAB „Aldengas“ turto priverstine tvarka vykdė ir Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija (toliau – Kauno apskrities VMI). Kadangi turtas buvo perduotas išimtinai vienai išieškotojai, nors tuo metu jų buvo ir daugiau, tai buvo pažeistos kitų išieškotojų teisės ir interesai. Pažymėta ir tai, kad UAB „Aldengas“ ir atsakovės yra susijusios per įmonių akcininkus; turtas perleistas už daug mažesnę kainą, nei buvo vertas. Ieškovės nuomone, ginčijami turto perdavimo išieškotojui aktai pripažintini negaliojančiais Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.80 straipsnio 1 dalies pagrindu.
4. Antstolis S.U., vykdydamas kreditoriaus „West Timber Ltd.“ naudai išieškojimą iš skolininkės UAB „DZO Capital“ turto (vykdomoji byla Nr. 0034/10/0219), išieškojimą nukreipė į iš BUAB „Aldengas“ perimtą turtą ir jį 2010 m. vasario 22 d. areštavo. Antstolis M. Petrovskis 2010 m. kovo 26 d. patvarkymu prisijungė prie antstolio S.U. vykdomojoje byloje Nr. 0034/10/0219 pradėto išieškojimo dėl skolininkės UAB „DZO Capital“ turto (antstolis M. Petrovskis vykdė išieškojimą kreditorės UAB „Baltic Reality Investments“ naudai). Antstoliui S.U. sustabdžius veiksmus šioje vykdomojoje byloje pagal išieškotojo prašymą stabdyti vykdymo veiksmus, antstolis M. Petrovskis 2010 m. balandžio 6 d. patvarkymu toliau tęsė išieškojimą iš UAB „DZO Capital“ turto ir 2010 m. balandžio 9 d. surašė turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą, kuriuo neteisėtai pardavė skolininkės pasiūlytai pirkėjai atsakovei UAB „Soloservis“ turtą, perimtą iš UAB „Aldengas“ pagal 2009 m. spalio 5 d. patvarkymą.
5. Kauno apygardos teismas 2010 m. balandžio 15 d. nutartimi priėmė pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo UAB „DZO Capital“; 2010 m. balandžio 16 d. nutartimi areštuotas visas bendrovės turtas ir lėšos, sustabdytas turto realizavimas ir išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus. Antstolis M. Petrovskis, nepaisydamas šių apribojimų, 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą pateikė tvirtinti Kauno miesto apylinkės teismui, šis aktą patvirtino 2010 m. balandžio 29 d. Kadangi turto perdavimo data laikoma teisėjo rezoliucijos įrašymo data, tai reiškia, kad turtas atsakovei UAB „Soloservis“ perduotas pažeidžiant skolininkei UAB „DZO Capital“ taikytus arešto apribojimus. Taigi buvo pažeista Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 9 straipsnio 3 dalis, Teisingumo ministerijos 2005 m. spalio 27 d. įsakymo Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ 13, 14 punktai. Pažymėta, kad turtas buvo įgytas iš BUAB „Aldengas“, o perduotas UAB „Soloservis“, susijusiai su BUAB „Aldengas“.
6. 2014 m. vasario 28 d. UAB „DZO Capital“ išregistruota iš Juridinių asmenų registro dėl likvidavimo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. balandžio 24 d. sprendimu ieškinį tenkino: pripažino negaliojančiu: 1) 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą; 2) 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktą; 3) 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktą; 4) 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą; 5) 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktą Nr. 1; 6) 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktą Nr. 2; 7) 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktą Nr. 3; 8) 2017 m. rugsėjo 19 d. sutartį, kuria UAB „Solotransa“ pardavė UAB „Erelita Furniture“ mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C; taikė restituciją ir grąžino ieškovės nuosavybėn žemės sklypą, mechanines dirbtuves, 2 garažus ir sandėlius, dirbtuves, kiemo statinius Jonavoje, Pramonės g. 41; garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F; gamybinį pastatą Jonavoje, Pramonės g. 39E (suformuotą atidalijus daiktą bei jame esančias patalpas 8-1, 8-2); mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C.

8. Teismas sprendė, kad UAB „Aldengas“ turtas perduotas išieškotojai, galiojant draudimui turtą perleisti kito asmens nuosavybėn (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir *CPK*) 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 145 straipsnio 8 dalis, *CK 1.80* straipsnio 1 dalis). Kreditorės UAB „DZO Capital“ išieškojimo eilė nebuvo pirmesnė, nesustabdytus vykdomosios bylos buvo pažeisti kitų kreditorių interesai, suteikiant pirmenybę vienam iš jų. Be to, nebuvo laikomasi lygiateisiškumo vykdymo procese ir išieškojimo proporcingumo principų, pažeistas draudimas perleisti turtą kito asmens nuosavybėn (*CPK 145* straipsnio 1 dalies 2 punktas, 8 dalis, *CK 1.80* straipsnio 1 dalis). Dėl minėtų priežasčių teismas turto perdavimo išieškotojui aktus pripažino neteisėtais.

9. Teismas pažymėjo, kad antstolis, turėdamas savo žinioje vykdomąjį dokumentą – Kauno apskrities VMI sprendimą išieškoti mokesstinę nepriemoką iš skolininko turto, be pagrindo sustabdė šią vykdomąją bylą ir išieškojimą toliau vykdė tik pagal vieno išieškotojo (UAB „DZO Capital“) vykdomąjį raštą, t. y. priėmė turto perdavimo šiam išieškotojui aktus, pateikė juos tvirtinti teisėjui, taip suteikdamas jam pirmenybę prieš kitus išieškotojus, nesilaikydamas išieškotojų lygiateisiškumo principo. Perleidžiant skolininkės turtą vienai išieškotojai UAB „DZO Capital“, buvo pažeistos *CPK 701, 754* straipsnių nuostatos.

10. Teismas sprendė, kad antstolis pažeidė turto vertinimo taisykles, turto vertę nustatydamas savo nuožiūra, o ne pagal *CPK 681* straipsnyje įtvirtintą tvarką. Vykdomojoje byloje nėra duomenų apie tai, kad buvo kviečiamas ekspertas areštuoto turto vertei nustatyti. Nepaisant to, 2009 m. rugpjūčio 3 d. antstolis priėmė patvarkymą dėl areštuoto turto perkainojimo, nurodydamas, kad pagal *CPK 681* straipsnį areštuotas turtas įkainojamas 550 278,04 Eur (1 900 000 Lt), t. y. turto vertę nustatydamas savo nuožiūra. Turto vertinimas nesilaikant įstatyme nustatytų reikalavimų teikia pagrindą daryti išvadą, kad turtas buvo perduotas už kainą, neatitinkančią rinkos vertės (*CPK 602* straipsnio 6 punktas), ir kad antstolio veiksmai buvo neteisėti.

11. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad UAB „Aldengas“ turto perdavimo išieškotojai UAB „DZO Capital“ momentu buvo ir kitų tos pačios eilės išieškotojų (*CPK 754* straipsnio 4 dalis). Aplinkybę, kad buvo nesilaikyta vykdymo procesą reglamentuojančių normų, pažeisti kito išieškotojo interesai, patvirtina ir kitos šio turto perleidimo aplinkybės – antstolis M. Petrovskis 2009 m. lapkričio 12 d. prisijungė prie antstolio S.U. vykdomo išieškojimo iš UAB „Aldengas“ turto išieškotojos UAB „Enax“ naudai, o paskelbus turto varžytynes neįvykusiomis, mechanines dirbtuves bei garažą 2009 m. lapkričio 19 d. aktu už pradinę nustatytą kainą pardavė BUAB „DZO Capital“, nepasiūlė šio turto perimti išieškotojai UAB „Enax“.

12. Teismas konstatavo, kad ginčijami turto perdavimo aktai prieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms, todėl *CK 1.80* straipsnio 1 dalies pagrindu juos pripažino negaliojančiais.

13. Teismas sprendė, kad antstolio M. Petrovskio 2010 m. balandžio 9 d. priimtas turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktas, kuriuo skolininko pasiūlytai pirkėjai UAB „Soloservis“ buvo parduotas iš BUAB „Aldengas“ nuginčytais aktais BUAB „DZO Capital“ įgytas turtas, yra neteisėtas, pažeidžia imperatyviasias įstatymo normas, todėl negalioja ab initio (nuo pradžios) (*CK 1.80* straipsnis). Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 16 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. *B2-2104-527/2010* buvo sustabdytas BUAB „DZO Capital“ turto realizavimas ir išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus, taip pat areštuotas visas BUAB „DZO Capital“ turtas ir lėšos, taigi turtas atsakovei UAB „Soloservis“ parduotas pažeidžiant BUAB „DZO Capital“ taikytus arešto apribojimus, nors antstolis M. Petrovskis turėjo pareigą įsitikinti, kad nėra kliūčių parduoti turtą, ir tik tokiu atveju perduoti turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą tvirtinti teismui. Tokiais veiksmais buvo pažeista ir *JB/ 9* straipsnio 3 dalis. Teismas taip pat pažymėjo, kad dar 2010 m. vasario 22 d. BUAB „DZO Capital“ parduotą UAB „Soloservis“ turtą areštavo antstolis S.U., o antstolis M. Petrovskis 2010 m. kovo 16 d. pirmasis buvo areštavęs visai kitą BUAB „DZO Capital“ priklausantį turtą (mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C), tačiau šio turto nerealizavo, o realizavo žemės sklypą ir statinius Jonavoje, Pramonės g. 41, t. y. būtent tą, kuriam pirmasis areštą buvo taikęs antstolis S.U..

14. Teismas konstatavo, kad paskesni sandoriai yra išvestiniai iš pradinių, todėl, pripažinęs pirminius sandorius (UAB „Aldengas“ turto perleidimą UAB „DZO Capital“) negaliojančiais, pripažino negaliojančiais ir išvestinius sandorius (UAB „DZO Capital“ turto pardavimą UAB „Besslerita“ bei UAB „Solotransa“).

15. Teismas negaliojančia pripažino ir 2017 m. rugsėjo 19 d. sutartį, kuria UAB „Solotransa“ pardavė UAB „Erelita Furniture“ mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, nes laikė šį sandorį išvestiniu iš pirmiau nurodytų turto įgijimo sandorių. UAB „Solotransa“, sudarydama minėtą sandorį, dar kartą patvirtino savo nesąžiningumą, nes jai buvo gerai žinoma apie vykstantį teismo procesą ir apie tai, kad dėl perleidžiamo turto ginčas nagrinėjamas teisme.

16. Teismas sprendė, kad pripažintais negaliojančiais sandoriais perleistą turtą įmanoma grąžinti natūra, tai geriausiai atitiktų BUAB „Aldengas“ bei jos kreditorių interesus, nes natūra atgautą turtą būtų galima realizuoti, o lėšas paskirstyti kreditoriams. Dėl to teismas taikė restituciją natūra ir nepasisakė dėl kito teisių gynimo būdo – žalos atlyginimo.

17. Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamos bylos ir Kauno apygardos teismo civilinės bylos Nr. 2-1198-657/2015 reikalavimai nėra analogiški: nurodytoje byloje buvo nagrinėjamas žalos atlyginimo klausimas, o šioje byloje – antstolių priimtų nutarimų bei sandorių panaikinimo klausimas; nurodytoje byloje nenustatyta antstolių veiksmais padarytos žalos, nes konstatuota, jog apskūsti antstolių nutarimai nėra panaikinti.

18. Teismas atmetė atsakovų prašymą byloje taikyti sutrumpintą trejų metų ieškinio senaties terminą reikalavimams dėl žalos atlyginimo, pažymėdamas, kad, taikius restituciją natūra, žalos atlyginimo klausimas byloje nebuvo sprendžiamas, o senaties terminas kitiems reikalavimams dar nėra suėjęs.

19. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovų UAB „Erelita Furniture“, UAB „Solotransa“, UAB „Tūkstantis“, UAB „Soloservis“, antstolio S.U., antstolio M. Petrovskio, Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, apeliacinius skundus, 2019 m. spalio 1 d. nutartimi panaikino Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 24 d. sprendimo dalį, kuria taikyta restitucija ir grąžintos ieškovės nuosavybėn mechaninės dirbtuvės Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, ir bylos dalį (dėl perleisto turto – mechaninių dirbtuvių) pagal reikalavimą dėl žalos atlyginimo perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui; bylos dalį dėl žalos iš atsakovų antstolio M. Petrovskio ir antstolio S.U. atlyginimo nutraukė; kitą sprendimo dalį paliko nepakeistą.

20. Kolegija nurodė, kad bankroto administratorius, gindamas bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus ir atstovaudamas jiems, gali ginčyti antstolio turto perdavimo aktus tiek *CPK 602* straipsnio, tiek *CK, JB*, kitų teisės normų pagrindu, atitinkamai ir vėlesnius, jau po bankroto bylos UAB „Aldengas“ iškelimo sudarytus bendrovės turto perleidimo sandorius, kuriais bendrovės turtas neteisėtai perleistas kitiems asmenims.

21. Kolegija pažymėjo, kad yra įsiteisėjęs Kauno apygardos teismo 2015 m. vasario 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015, kuriuo netenkintas BUAB „Aldengas“ ieškinyms antstoliams S.U. ir M. Petrovskiui dėl žalos atlyginimo. Minėtas ieškinyms buvo grindžiamas šioje byloje ginčijamais turto perdavimo išieškotojui aktais bei 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktu. Kolegija sprendė, kad pirmosios instancijos teismas, turėdamas duomenis apie minėtą sprendimą bei šioje byloje esant pareikštam tapačiam reikalavimui dėl žalos atlyginimo iš antstolių S.U. ir M. Petrovskio priteisimo, turėjo spręsti klausimą dėl bylos dalies nutraukimo (atkreiptas dėmesys į tai, kad byloje pateiktas atsakovo antstolio M. Petrovskio prašymas nutraukti bylą, tačiau pirmosios instancijos teismo procesiniu sprendimu neįformintas). Dėl to kolegija *CPK 326* straipsnio 1 dalies 5 punkto pagrindu bylos dalį pagal reikalavimą dėl žalos atlyginimo iš antstolių nutraukė.

22. Kauno miesto apylinkės teismo 2010 m. rugsėjo 9 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2-10964-528/2010, kurioje buvo išspręstas pareiškėjo „West Timber Ltd.“ skundas dėl antstolio M. Petrovskio veiksmų panaikinimo bei uždraudimo atlikti veiksmus, nustatytos aplinkybės neturi prejudicinės galios nagrinėjamoje byloje, nes nurodytoje ir nagrinėjamoje bylose dalyvauja skirtingi asmenys ir nėra pagrindo vertinti, kad Kauno miesto apylinkės teismo 2010 m. rugsėjo 9 d. nutartis sukūrė teisinius padarinius ir joje nedalyvavusiems asmenims.

23. Esminės reikšmės bylos nagrinėjimui neturinčia kolegija pripažino aplinkybę, kad viena iš ginčijamų sandorių šalių (UAB „DZO Capital“) yra išregistruota iš Juridinių asmenų registro, nes teismo sprendimas, kuriuo patenkinamas materialusis subjektinis reikalavimas pripažinti sandorius negaliojančiais, nereikalauja atskirų vykdymo veiksmų, o restitucijos tikslams pasiekti nėra būtinas konkretus (šiuo atveju UAB „DZO Capital“) juridinio asmens ar jo teisių perėmėjo dalyvavimas tokios bylos procese.

24. Kolegija bylos duomenų pagrindu padarė išvadą, kad UAB „Aldengas“ ilgalaikis turtas, 2009 m. sudarius bendrovės turto perdavimo vienai išieškotojai UAB „DZO Capital“ sandorius, sumažėjo daugiau nei penkis kartus, UAB „Aldengas“ buvo iškelta bankroto byla, kurioje yra patvirtinti bendrovei dar iki 2009 m. turėtų kreditorių reikalavimai, dėl kurių dalies tuo pačiu metu (2009 m.) vyko išieškojimo procesai. Taigi UAB „Aldengas“ turtas realizuotas tik tarp susijusių asmenų per antstolius, bendrovė neteko viso pagrindinio nekilnojamojo turto, reikalingo jos veiklai plėtoti, ir tik tada buvo inicijuotas UAB „Aldengas“ bankroto bylos iškilimas.

25. Dėl UAB „Aldengas“ priklausančio žemės sklypo ir statinių Jonavoje, Pramonės g. 41. Remdamasi byloje nustatytais aplinkybėmis, kolegija konstatavo, kad antstolis, 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktu perduodamas ieškotojai UAB „DZO Capital“ turtą (žemės sklypą ir statinius Jonavoje, Pramonės g. 41), ir teismas,

2009 m. spalio 29 d. tvirtindamas šį aktą, žinojo ir turėjo žinoti apie Kauno apygardos teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartimi šiam UAB „Aldengas“ turtui taikytas laikinasias apsaugos priemones – viešame registre įrašytą draudimą perleisti jai nuosavybės teise priklausantį turtą. Nors AB „Swedbank“, kurios reikalavimui užtikrinti ir buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, nebuvo pirmesnės eilės nei UAB „DZO Capital“ kreditorius, t. y. nebuvo CPK 626 straipsnio 4 punkte įtvirtinto privalomo vykdomosios bylos sustabdymo pagrindo, tačiau antstolio veiksmus, kai visas turtas, žinant apie kitų išieškotojų buvimą, perleidžiamas išimtinai vienam išieškotojui (be kita ko, susijusiam asmeniui), kolegija vertino kaip lygiateisiškumo vykdymo procese bei išieškojimo proporcingumo principų pažeidimą. Kolegija pažymėjo, kad aptariamais veiksmais buvo pažeistas nustatytas draudimas perleisti turtą kito asmens nuosavybėn (CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 8 dalis, CK 1.80 straipsnio 1 dalis).

26. Be to, antstolis S.U., turėdamas savo žinioje vykdomąjį dokumentą – Kauno apskrities VMI sprendimą išieškoti mokestinę nepriemoką iš skolininkės UAB „Aldengas“ turto, be teisėto pagrindo sustabdė vykdomąją bylą ir toliau vykdė išieškojimą tik pagal vienos išieškotojos UAB „DZO Capital“ vykdomąjį raštą: priėmė turto perdavimo šiai išieškotojai aktą, pateikė jį tvirtinti teisėjui, taip iš esmės suteikdamas jai pirmenybę prieš kitus išieškotojus, nesilaikydamas išieškotojų lygiateisiškumo ir išieškojimo proporcingumo principų, nes tuo metu Kauno apskrities VMI buvo teisėta išieškotoja, tos pačios eilės kaip ir išieškotoja UAB „DZO Capital“. Taigi skolininkės turtas buvo perleistas vienintelei išieškotojai, pažeidžiant CPK 701, 754 straipsnių nuostatas. Pažymėta, kad nebuvo CPK 626 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyto pagrindo antstoliui stabdyti vykdomąją bylą – Kauno apygardos administraciniame teisme UAB „Aldengas“ skundas dėl Kauno apskrities VMI veiksmų buvo priimtas tik 2009 m. lapkričio 5 d., tačiau ir tada teismas netaikė reikalavimo užtikrinimo priemonių.

27. Pažymėta ir tai, kad, surašydamas 2009 m. liepos 29 d. turto arešto aktą, antstolis S.U. turto nevertino, nurodė, kad turto kainai nustatyti bus kviečiamas ekspertas. Nepaisant to, 2009 m. rugpjūčio 3 d. antstolio S.U. patvarkymu dėl areštuoto turto perkainojimo turto kaina nustatyta antstolio nuožiūra. Be to, nei turto arešto aktas, nei nurodytas patvarkymas nebuvo išsiųstas turto savininkui, kreditoriui, o skolininko įkainoto turto vertė iš esmės atitiko išieškotojo reikalavimo dydį vykdomojoje byloje (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-266/2014). Tokį antstolio pažeidimą (ekspertizės neskyrimą), kai už paties antstolio nustatytą kainą turtas varžytynėse nebuvo parduotas, kolegija įvertino kaip formalų pažeidimą (pažeidimas būtų reikšmingas tik nustačius turto vertę ir jį pardavus už mažesnę nei turto rinkos vertę).

28. Kolegija nurodė ir tai, kad 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktas buvo surašytas jau palikus 2009 m. spalio 2 d. nutartimi pareiškimą dėl bankroto bylos UAB „Aldengas“ iškėlimo nenagrinėtą, bet neįsiteisėjus teismo nutarties daliai dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo; be to, prielaidos 2009 spalio 5 d. aktui atsirado dėl to, kad antstolis S.U. prieš tai pažeidė IBJ 9 straipsnio 3 dalies nuostatas bei laikinasias apsaugos priemones, t. y. 2009 m. rugsėjo 23 d. nesustabdęs vykdomosios bylos ir tęsdamas UAB „Aldengas“ nekilnojamojo turto varžytynės, skelbdamas jas neįvykusiomis, taip sudarydamas galimybę UAB „DZO Capital“ paimti neparduotą varžytynėse turtą už pradinę turto pardavimo iš varžytynių kainą.

29. Kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad kartu su skolininkės pastatais 2009 m. spalio 5 d. turto perleidimo išieškotojui aktu UAB „DZO Capital“ buvo perleistas ir žemės sklypas, už kurį UAB „Aldengas“ nebuvo su valstybe atsiskaičiusi; antstoliui buvo pateiktas išrašas iš Nekilnojamojo turto registro su žyma apie nuo 2007 m. gegužės 28 d. galiojusią 122 142,46 Eur (421 733,47 Lt) skolą už 5,4940 ha žemės sklypą; 2007 m. balandžio 27 d. valstybinės žemės pirkimo–pardavimo sutarties 7 punkte nustatyta, kad UAB „Aldengas“ gali perleisti žemės sklypą kitiems asmenims tik tokiu atveju, jei naujasis savininkas perima prievolės valstybei atsiskaityti už išsimokėtinai pirktą turtą. 2010 m. balandžio 9 d. turto pardavimo skolininkės UAB „DZO Capital“ pasiūlytam pirkėjui aktu žemės sklypas buvo perduotas UAB „Soloservis“, už jį liko neatsiskaityta valstybei; tik Kauno apygardos teismo 2012 m. balandžio 4 d. nutartimi atnaujinus terminą reikalavimui patvirtinti Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos buvo įtraukta į BUAB „Aldengas“ kreditorių sąrašą su 122 142,46 Eur (421 733,47 Lt) reikalavimu. Dėl to kolegija padarė išvadą, kad antstolis, neabejotinai žinodamas apie nuo 2007 m. gegužės 28 d. egzistuojančią UAB „Aldengas“ skolą valstybei už perleidžiamą žemės sklypą, ne tik neinformavo įgaliotos valstybės institucijos apie žemės sklypo pardavimą, bet apie tai nenurodė nei skelbime apie iš varžytynių parduodamą turtą, nei turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akte. Taip buvo pažeisti valstybės turtiniai interesai.

30. Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai dėl 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui akto pripažinimo niekiniu bei negaliojančiu. UAB „DZO Capital“ niekinio sandorio pagrindu neįgijus nuosavybės teisės į atitinkamą UAB „Aldengas“ turtą, ši teisė negalėjo būti vėlesnių turto perleidimo sandorių objektu. Dėl to pritarė ir pirmosios instancijos teismo sprendimui pripažinti niekiniais ir negaliojančiais vėlesnius sandorius.

31. Vienas jų – 2010 m. balandžio 9 d. turto pardavimo pasiūlytam pirkėjui aktas, kuriuo antstolis M. Petrovskis pardavė skolininko pasiūlytai pirkėjai UAB „Soloservis“ skolininkės UAB „DZO Capital“ turtą. Pažymėta, kad Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 15 d. nutartimi priimtas pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo UAB „DZO Capital“, o 2010 m. balandžio 16 d. nutartimi sustabdytas šios bendrovės turto realizavimas ir išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus, areštuotas visas jos turtas ir lėšos, tačiau antstolis M. Petrovskis, nepaisydamas šių

apribojimų, 2010 m. balandžio 9 d. turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą pateikė tvirtinti Kauno miesto apylinkės teismui, šis jį patvirtino 2010 m. balandžio 29 d. Kadangi turto pardavimo data laikoma teisėjo rezoliucijos įrašymo data, tai turtas (žemės sklypas su pastatais Jonavoje, Pramonės g. 41) atsakovei UAB „Soloservis“ parduotas pažeidžiant skolininkei UAB „DZO Capital“ taikyto arešto apribojimus ir *[B]* 9 straipsnio 3 dalies imperatyviają taisyklę.

32. Dėl UAB „Aldengas“ priklausiusių mechaninių dirbtuvių Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, bei garažo Jonavoje, Pramonės g. 39F. Šis turtas antstolio S.U. areštuotas 2009 m. liepos 29 d.; 2009 m. spalio 5 d. patvarkymu dėl areštuoto turto perkainojimo antstolis nustatė jo kainą: už mechanines dirbtuves – 57 924,01 Eur (200 000 Lt), garažą – 43 443,01 Eur (150 000 Lt), o 2009 m. spalio 13 d. paskelbė mechaninių dirbtuvių pardavimą iš pirmųjų varžytynių; pradinė turto pardavimo kaina – 46 339,21 Eur (160 000 Lt); garažo pardavimą iš pirmųjų varžytynių; pradinė turto pardavimo kaina – 34 754,41 Eur (120 000 Lt); neįvykus pirmosioms varžytynėms, 2009 m. lapkričio 18 d. antstolis S.U. informavo išieškotoją UAB „DZO Capital“, kad jai suteikiama teisė perimti nuosavybėn skolininkės turtą (mechanines dirbtuves už 46 339,21 Eur bei garažą už 34 754,41 Eur sumą; 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktu, patvirtintu 2009 m. gruodžio 16 d. teisėjo rezoliucija, antstolis S.U. perdavė šį turtą išieškotojai UAB „DZO Capital“).

33. 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktu Nr. 1 varžytynių vykdytojas V. Česonis už 35 246,76 Eur (121 700 Lt) pardavė ir perdavė UAB „Solotransa“ nuosavybėn mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C; 2017 m. rugsėjo 19 d. pirkimo–pardavimo sutartimi UAB „Solotransa“ pardavė, o UAB „Erelita Furniture“ už 176 000 Eur nupirko mechanines dirbtuves, o 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktu Nr. 3 varžytynių vykdytojas V. Česonis už 15 639,49 Eur (54 000 Lt) pardavė ir perdavė įmonės „Besserlita“ nuosavybėn garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F.

34. Byloje nustatytos UAB „Aldengas“, UAB „DZO Capital“ tarpusavio sąsajos, tačiau nenustatytos, neįrodytos UAB „Solotransa“ ir UAB „Erelita Furniture“ sąsajos su UAB „Aldengas“, UAB „DZO Capital“. Vertindama UAB „Erelita Furniture“ sąžiningumą, kolegija atsižvelgė į tai, kad turto areštas buvo registruotas tik 2018 m. kovo 30 d., t. y. jau po sutarties, kuria ši bendrovė įgijo minėtą turtą, sudarymo. Kadangi nenustatyta UAB „Solotransa“, UAB „Erelita Furniture“ sąsajų su UAB „Aldengas“, UAB „DZO Capital“, jų nesąžiningumo turto įgijimo metu, tai pirmosios instancijos teismas neturėjo pagrindo taikyti restituciją UAB „Erelita Furniture“.

35. Garažas Jonavoje, Pramonės g. 39F, nuginčytais sandoriais (2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktu, 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktu Nr. 3) buvo perduotas UAB „DZO Capital“, vėliau – įmonei „Besserlita“. Visos šios įmonės tarpusavyje susijusios (įmonė „Besserlita“ (šiuo metu UAB „Tūkstantis“) nuo 2010 m. gegužės 14 d. iki 2014 m. vasario 28 d. buvo vienintelė UAB „DZO Capital“ akcininkė). Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad mechaninės dirbtuvės bei garažas 2009 m. lapkričio 19 d. aktu perduoti tai pačiai išieškotojai UAB „DZO Capital“ už pradinę kainą, nesilūpant šio turto perimti išieškotojai UAB „Enax“, todėl tiek 2009 m. lapkričio 19 d. aktas, tiek vėlesni sandoriai pagrįstai pripažinti negaliojančiais (*CPK 701 ir 754* straipsniai).

36. Dėl UAB „Aldengas“ priklausiusių gamybos patalpų Jonavoje, Pramonės pr. 39E. Bylos duomenimis, 2009 m. liepos 29 d. antstolis S.U. areštavo šias gamybos patalpas; 2009 m. spalio 5 d. patvarkymu dėl areštuoto turto perkainojimo nustatė jų kainą – 1484,31 Eur (5125 Lt); 2009 m. spalio 13 d. antstolis paskelbė šio turto pardavimą iš pirmųjų varžytynių; pradinė turto pardavimo kaina – 1336,02 Eur (4613 Lt); neįvykus pirmosioms varžytynėms, 2009 m. lapkričio 24 d. antstolis informavo išieškotoją UAB „DZO Capital“ apie teisę perimti skolininko turtą už 12 164,04 Eur (42 000 Lt), o 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktu, patvirtintu 2009 m. gruodžio 16 d. teisėjo rezoliucija, šias patalpas perdavė išieškotojai UAB „DZO Capital“; 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktu Nr. 2 varžytynių vykdytojas V. Česonis šį turtą už 13 901,76 Eur (48 000 Lt) sumą pardavė ir perdavė įmonei „Besserlita“ nuosavybėn. Kolegija pažymėjo, kad visos šios įmonės susijusios.

37. Kolegija padarė išvadą, kad 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktu šis turtas perleistas išieškotojai UAB „DZO Capital“, kaip ir 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui akto atveju, antstoliui turint duomenų apie Kauno apskrities VMI kaip išieškotoją ir tam pačiam antstoliui užvedus vykdomąją bylą, tačiau be teisinio pagrindo ją sustabdžius, taip suteikiant pirmenybę išieškotojai UAB „DZO Capital“ perimti skolininkės nekilnojamąjį turtą ir kartu pažeidžiant kreditorės Kauno apskrities VMI teisę į mokestinės prievolės patenkinimą. Dėl to kolegija pritarė teismo sprendimui pripažinti niekiniu bei negaliojančiu pirminį atitinkamo UAB „Aldengas“ turto perleidimo sandorį – 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, taip pat ir vėlesnį šio turto perleidimo sandorį.

38. Dėl restitucijos taikymo. Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo sprendimui taikyti restituciją natūra (išskyrus turtą Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C). Turtą įgiję asmenys buvo nesąžiningi, nes žinojo (turėjo žinoti) apie sandoriais pažeidžiamas imperatyviasias įstatymų nuostatas, perleidžiamam turtui taikytus apribojimus, apie pažeidžiamus kitų UAB „Aldengas“ kreditorių interesus, sudėtingą bendrovės finansinę padėtį bei tai, kad sandoriais perleidžiama didžioji bendrovės ilgalaikio turto dalis. Kolegija pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas taikė vienašalę restituciją, kuri neatitinka šioje nutartyje aptartos restitucijos instituto paskirties, tikslo – grąžinti sandorio

šalis į padėtį, buvusią iki sandorio sudarymo. Restitucijos natūra taikymas sąžiningai turta įgijusios UAB „Erelita Furniture“ atžvilgiu būtų neproporcinga civilinių teisių gynimo priemonė, todėl kolegija panaikino sprendimo dalį dėl šio turto ir grąžino teismui spręsti alternatyvų ieškinio reikalavimą dėl žalos atlyginimo.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai, pareiškimai dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo

39. Kasaciniu skundu atsakovė UAB „Tūkstantis“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutarties ir Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 24 d. sprendimo dalis, kuriomis taikyta restitucija ir ieškovei iš atsakovės UAB „Tūkstantis“ grąžintas gamybinis pastatas Jonavoje, Pramonės g. 39E, bei garažas Jonavoje, Pramonės g. 39F, priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

39.1. Pirmosios instancijos teismas, spręsdamas dėl restitucijos taikymo, nevertino atsakovės UAB „Tūkstantis“ sąžiningumo. Apeliacinės instancijos teismas preziumavo šios atsakovės nesąžiningumą. Pagal CK 1.5 straipsnio nuostatas asmeniui nereikia įrodinėti savo sąžiningumo, jei įstatymas nepreziumuoja konkretaus asmens nesąžiningumo. Asmens nesąžiningumą turi įrodyti tai teigiantis asmuo. Atsakovė UAB „Tūkstantis“ negali būti pripažįstama nesąžininga, nes ji dalyvavo BUAB „DZO Capital“ turto varžytynėse, kurias organizavo ir vykdė įstatymų nustatyta tvarka tinkamai įgaliotas asmuo; ji atliko visus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 321 patvirtinto Bankrutuojančio ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo (toliau – ir Aprašas) 14 punkte nurodytus veiksmus, todėl tapo gamybinio pastato bei garažo varžytynių dalyve, o 2013 m. lapkričio 27 d. varžytynių metu pasiūliusi didžiausią kainą, teisėtai buvo pripažintas jų laimėtoja; byloje paskirti ekspertai vertino 2013 m. lapkričio 27 d. varžytynių metu įsigyto turto kainą ir patvirtino, kad atsakovė UAB „Tūkstantis“ turta įsigijo už pagrįstą kainą. Aplinkybė, kad 2010 m. gegužės 14 d. – 2014 m. vasario 28 d. laikotarpiu atsakovė buvo vienintelė UAB „DZO Capital“ akcininkė, a priori (iš anksto) nereiškia, kad ši atsakovė nesąžininga. Tokia sąsajos per akcininkus aplinkybė galėtų būti svarbi tik sprendžiant sandorių, pažeidžiančių kreditorių interesus, ginčijimo klausimą. Šiuo atveju atsakovė negalėjo pažeisti kreditorių interesų, nes sąžiningai dalyvavo varžytynėse.

39.2. CK 4.96 straipsnyje nustatytas ribotos vindikacijos institutas – iš sąžiningo įgijėjo daiktas savininkui grąžinamas tik tam tikrais atvejais. Sąžiningo įgijėjo samprata įvairiais aspektais yra atskleidžiama įvairiuose CK straipsniuose, inter alia (be kita ko), CK 4.26 straipsnio 2, 3 dalyse. Pagal CK 4.96 straipsnio 4 dalį daikto išreikalavimo iš sąžiningo įgijėjo taisyklės netaikomos, kai daiktas parduotas ar kitaip perleistas teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka. Tai reiškia, kad asmens, įsigijusio daiktą teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka, sąžiningumas yra preziumuojamas. Tokia prezumpcija nėra absoliuti, ji gali būti nuginčijama. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pažymėta, kad nustačius, jog turtas yra perleistas teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka, ir nepaneigus įgijėjo sąžiningumo prezumpcijos, turto iš jo išreikalauti negalima (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2004; kt.). Teismai, pripažinę varžytynių aktus negaliojančiais, turėjo spręsti dėl restitucijos taikymo ir turto įgijėjo (ne)sąžiningumo.

39.3. Pripažinę sandorius negaliojančiais, teismai taikė restituciją natūra. Teismų praktikoje pažymėta, kad restitucija taikoma tik tada, kai asmenis sieja prievoliniai santykiai, o kai reikalavimą pareiškusio asmens ir daikto valdytojo nesieja tokie santykiai, daiktas gali būti išreikalautas tik pagal vindikacijos taisykles, įtvirtintas CK 4.95–4.97 straipsniuose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2014). Nagrinėjamu atveju ieškovės ir atsakovės UAB „Tūkstantis“ nesiejo prievoliniai santykiai, nes gamybinį pastatą ir garažą atsakovė įsigijo BUAB „DZO Capital“ varžytynių metu, todėl restitucija negalėjo būti taikyta. Teismai negynė sąžiningų įgijėjo interesų (CK 4.26 straipsnio 2 dalis, 4.96 straipsnio 4 dalis) bei nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos. Pažymėta ir tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. gegužės 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-266/2014 grąžindamas bylą nagrinėti iš naujo nurodė, kad negalimas restitucijos taikymas, kai priverstinio turto pardavimo vykdymo procese neteisėtumą lėmė antstolio atlikti neteisėti veiksmai, todėl pažeistas asmenų teises teismas gina taikydamas civilinę atsakomybę.

39.4. Teismai pažeidė įrodymų tyrimą ir vertinimą reglamentuojančias CPK nuostatas, nes neįvertino aplinkybės, kad atsakovė UAB „Tūkstantis“ gamybinį pastatą ir garažą įgijo viešų varžytynių metu, atlygintinai ir dalyvaudama lygiomis teisėmis su kitais suinteresuotais asmenimis.

40. Atsakovė Lietuvos Respublika, atstovaujama Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, atsiliepime į atsakovės UAB „Tūkstantis“ kasacinį skundą nurodo, kad kasaciniame skunde nekeliamas varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu klausimas, todėl ji dėl bylos nagrinėjimo esmės nepasisako.

41. Atsakovas antstolis S.U. atsiliepime į atsakovės UAB „Tūkstantis“ kasacinį skundą prašo šį kasacinį skundą atmesti. Atsiliepiamas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

- 41.1. Pagal CK 4.96 straipsnio 4 dalį daikto išreikalavimo iš sąžiningo įgijėjo taisyklės netaikomos, kai daiktas parduotas ar kitaip perleistas teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka. Atsakovė CK 4.26 straipsnio 2 dalį taiko izoliuotai, nors minėta teisės norma taikytina sistemškai su CK 4.26 straipsnio 3 ir 4 dalimis, nes CK 4.26 straipsnio 3 dalyje apibrėžiama, kas laikoma sąžiningu daikto valdymu, o 4 dalyje – kas laikoma nesąžiningu valdymu.
- 41.2. Atsakovė, kaip UAB „DZO Capital“ akcininkė, žinojo ir turėjo žinoti apie teismo procesus dėl turto perdavimo išieškotojui aktų pripažinimo negaliojančiais, taigi negalėjo nežinoti apie priimtų sprendimų peržiūrėjimą kasacine tvarka, todėl ir įgydama turtą nepraėjus kasacinio skundo padavimo terminui prisiėmė riziką. Nepagrįsti kasacinio skundo argumentai, kad teismai atsakovei ydingai netaikė sąžiningumo prezumpcijos.
- 41.3. Nepagrįstai teigiama, kad teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. sausio 14 d. nutartyje Nr. 3K-3-97/2003, 2004 m. spalio 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2004 formuojamos praktikos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-7-90/2009 kasacinio teismo praktika buvo vienodinama, todėl išaiškinta, kad, pripažinus varžytynių aktą negaliojančiu ab initio, atsiranda sandorio negaliojimo pasekmė – restitucija (CK 1.80 straipsnio 2 dalis). Vykdamant restituciją tarp pripažinto negaliojančiu sandorio šalių netaikomos daiktinės teisės normos, reglamentuojančios daikto išreikalavimą iš sąžiningo įgijėjo (CK 1.80 straipsnio 3, 4 dalys). Taigi, pripažinus turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu, sprendžiama dėl restitucijos taikymo tarp šalių (CK 6.145 straipsnis) ir nesprenžžiama dėl vindikacijos sąlygų ir įgijėjo sąžiningumo pagal vindikacijos sąlygas.
- 41.4. Atsakovė neteisingai cituoja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-266/2014 nurodydama, jog negalimas restitucijos taikymas, kai priverstinio turto pardavimo vykdymo procese neteisėtumą lėmė antstolio atlikti neteisėti veiksmai, tai pažeistas asmenų teises teismas gina taikydamas civilinę atsakomybę, bet netaiko restitucijos. Atsakovė iš konteksto ištraukė nutarties sakinio dalį ir pakeitė nutartyje esančio išaiškinimo esmę.
- 41.5. Atsakovės argumentai, kad teismas turi spręsti civilinės atsakomybės klausimą ir netaikyti restitucijos, prieštarauja vėlesniems kasacinio teismo išaiškinimams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-218-684/2017), t. y. kad, pripažinus turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu, sprendžiama dėl restitucijos taikymo tarp šalių (CK 6.145 straipsnis); teismas, vadovaudamasis CK 6.145 straipsnio 2 dalimi, 6.146 straipsniu, sprendžia, ar taikyti restituciją, taip pat ar taikyti restituciją natūra ar jos būdą pakeisti, siekdamas išlaikyti restitucijos šalių tarpusavio interesų pusiausvyrą (CK 6.145 straipsnio 2 dalis).
42. Kasaciniu skundu atsakovė UAB „Soloservis“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 24 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 42.1. Teismai pažeidė CPK 182 straipsnio 2 dalies ir 279 straipsnio 4 dalies normas. Apeliacinės instancijos teismas nutraukė nagrinėjamos bylos dalį dėl civilinės atsakomybės antstoliams taikymo, remdamasis įsiteisėjusiu Kauno apygardos teismo 2015 m. vasario 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015, kuriuo atmestas ieškovės ieškinys antstoliams dėl žalos atlyginimo nenustačius jų veiksmų neteisėtumo. Tačiau nagrinėjamoje byloje turto perdavimo aktas ir vėlesni sandoriai pripažinti niekiniais ir negaliojančiais bei restitucija šios atsakovės atžvilgiu taikyta būtent konstatavus neteisėtus antstolių veiksmus (pažeistos vykdymo proceso normos). Tokia situacija ir įsiteisėjusių sprendimų konfliktiškumas, prieštaravimas paneigia teisinio tikrumo, stabilumo principus, sumenkina pasitikėjimą teismais ir teise, yra nesuderinami su teisinės valstybės principu.
- 42.2. Teismai netinkamai atribojo prievolinius ir daiktinius teisinius santykius, todėl nepagrįstai taikė restituciją atsakovei. Teismai neįvertino aplinkybės, kad turtas atsakovei atiteko po daugiau kaip vieno sandorio, ieškovė nebuvo paskutinio sandorio šalis. Restitucija taikoma tik tada, kai asmenis sieja prievoliniai santykiai, o kai prievolinių santykių nėra, daiktas gali būti išreikalautas tik pagal vindikacijos taisykles (CK 4.95–4.97 straipsniai). Teismai netyrė ir nevertino, ar egzistuoja CK 4.96 straipsnyje, 4.95 straipsnio 2 dalyje nustatyti pagrindai, liko neįvertinta aplinkybė, kad įstatymas nustato ribotą galimybę taikyti vindikaciją tada, kai daiktas parduotas ar kitaip perleistas teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka (CK 4.96 straipsnio 4 dalis).
- 42.3. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad restitucija negali būti taikoma, kai priverstinio turto pardavimo vykdymo procese neteisėtumą lėmė antstolio atlikti neteisėti veiksmai (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2009; 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-33/2010; 2012 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2012). Nagrinėjamu atveju teismai panaikino antstolių priimtus turto perdavimo ir pardavimo aktus dėl antstolių padarytų vykdymo proceso teisės normų pažeidimų, taigi nepaisydami kasacinio teismo suformuotos praktikos.
- 42.4. Teismai, taikydami vienašalę restituciją atsakovės atžvilgiu, pažeidė CK 6.145–6.146 straipsnių normas, nes neįvertino, kad vienašalės restitucijos taikymas prieštarauja CK 1.80 straipsnio 1 dalies normai – vienašalės restitucijos taikymas yra galimas tik įstatymo nustatytais atvejais. Teismai nevertino, kad dėl taikytos restitucijos nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėja atsakovės padėtis (CK 6.145 straipsnio 2 dalis). Pritaikius vienašalę restituciją,

atsakovė įpareigota grąžinti turtą, už kurį jau yra sumokėjusi rinkos vertę; UAB „DZO Capital“ atžvilgiu restitucija netaikoma, nes ji išregistruota iš Juridinių asmenų registro, todėl atsakovė nebegali pareikšti reikalavimo šios bendrovės bankroto byloje; neįvertinta, kad atsakovė turtą pagerino, dėl to išaugo turto vertė. Taigi iš esmės pablogėja atsakovės padėtis. Be to, ginčo metu galiojusi CPK redakcija įtvirtino dvigubą varžytynių teisėtumo kontrolės mechanizmą (antstolio ir teismo). Teismų sprendimais panaikinus vykdymo proceso sandorius, patvirtintus teisėjo rezoliucija (nesant neteisėtų atsakovės veiksmų), būtų pakirstas tiek teismo, tiek ir antstolio autoritetas, pasitikėjimas jais, keliami grėsmė civilinių santykių stabilumui, tokie sprendimai prieštarauja ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) išaiškinimams, kad „bet kokios valstybės valdžios institucijos padarytos klaidos našta turi tekti valstybei, o klaidos negali būti taisomos nuo tų klaidų nukentėjusių asmenų sąskaita“.

42.5. Teismai netyrė ir nevertino šalių pateiktų įrodymų dėl atsakovės (ne)sąžiningumo. Apeliacinės instancijos teismas iš esmės neargumentavo šios atsakovės nesąžiningumo, tiesiog nurodė, kad atsakovės, UAB „Aldengas“ ir UAB „DZO Capital“ sąsajumas yra konstatuotas kasacinio teismo nutartimi, tačiau kasacinis teismas nenustato bylos faktų. Teismai atsakovės nesąžiningumą siejo išimtinai su tariamomis sąsajomis su ieškove ir UAB „DZO Capital“, nors neįvardytos konkrečiai įmonių sąsajos, neįvertinta, ar įmonės viena kitą kontroliavo, nepagrįstas teismo teiginys, jog turtas tendencingai perleistas „susijusioms“ įmonėms. Byloje esantys Registrų centro duomenys patvirtina, kad ieškovės, atsakovės UAB „Soloservis“ ir UAB „DZO Capital“ vadovai ir akcininkai nuginčytų aktų priėmimo metu buvo skirtingi asmenys. Be to, vien sąsajumo fakto neužtenka atsakovės UAB „Soloservis“ nesąžiningumui konstatuoti. Priešingas aiškinimas paneigtų CPK 704 straipsnyje nustatytą skolininko teisę pasiūlyti areštuoto turto pirkėją ir pažeistų teisinio tikrumo principą, nes skolininkai vengtų kaip pirkėją siūlyti bent mažiausiu ryšiu susijusią įmonę dėl rizikos tokią šalį traktuoti kaip nesąžiningą ir taikyti vienašalę restituciją.

43. Kasaciniu skundu atsakovė UAB „Solotransas“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 24 d. sprendimo ir Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutarties dalis dėl 2013 m. vasario 9 d. varžytynių akto ir 2017 m. rugsėjo 19 d. pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančiais, priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

43.1. Teismai iš esmės nevertino 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių akto ir 2017 m. rugsėjo 19 d. sutarties prieštaravimo imperatyviosioms normoms, nenurodė konkretaus pagrindo ar konkrečių aplinkybių, kuriomis remdamiesi šiuos sandorius pripažino negaliojančiais. To nenurodė ir ieškovė, patikslintu ieškiniu prašydama pripažinti 2009 m. spalio 5 d., 2009 m. lapkričio 19 d., 2009 m. lapkričio 24 d. aktus, 2010 m. balandžio 9 d. aktą negaliojančiais kaip prieštaraujančius imperatyviosioms įstatymų nuostatomis, atitinkamai pripažinti negaliojančiais ir išvestinius iš jų sandorius. Sprendžiant dėl sandorio negaliojimo CK 1.80 straipsnio 1 dalies pagrindu, būtina nustatyti, ar yra toks visuomenės interesas, kuris reikalautų įsikišti į šalių privačius santykius. Sandorio pripažinimas negaliojančiu pateisinamas, kai interesas, kurį siekiama apginti nuo neigiamų sandorio sudarymo padarinių, svarbesnis už tą, kuris būtų apgintas sandorį išsaugojus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-511/2014). CK 1.80 straipsnio norma negali būti aiškinama pernelyg plačiai, ši norma taikoma nustatčius sąlygų visumą: teisės norma, kuriai prieštarauja sandoris, yra imperatyvioji; ginčo sandoris pažeidžia nurodytoje normoje įtvirtintą imperatyvą ir kad šio pažeidimo padarinys tikrai yra sandorio negaliojimas. Vien deklaratyvaus teiginio, kad varžytynių aktas bei sutartis yra išvestiniai sandoriai, nepakanka pripažinti juos negaliojančiais.

43.2. Byloje nustatyta, kad 2013 m. lapkričio 27 d. atsakovė UAB „Solotransas“ sąžiningai dalyvavo įstatymų nustatyta tvarka organizuotose BUAB „DZO Capital“ turto varžytynėse, kurias organizavo ir vykdė įstatymų nustatyta tvarka paskirtas tinkamai įgaliotas asmuo; atliko visus Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimu patvirtinto Aprašo nuostatose nurodytus veiksmus, tapo mechaninių dirbtuvių varžytynių dalyve; 2013 m. lapkričio 27 d. varžytynių metu pasiūlė didžiausią kainą, todėl teisėtai pripažinta jų laimėtoja; turtą įgijo atlygintinai, sumokėjo visą varžytynių akte nurodytą įsigyjamo turto kainą, ekspertų patvirtinta, kad kaina yra pagrįsta. Atsakovė buvo sąžininga įgijėja. Tokios aplinkybės neleidžia pripažinti sandorių negaliojančiais, nes tai iškreiptų teisinių santykių stabilumą, pakirstų pasitikėjimą valstybės sistema, prieštarautų teisingumo, sąžiningumo, protingumo principams.

43.3. Teismai netinkamai vertino byloje esančias aplinkybes, t. y. neatsižvelgė į tai, kad mechaninės dirbtuvės įsigytos viešų varžytynių metu, už įsigytas dirbtuves yra atsilyginta; ekspertai patvirtino, kad šio turto įsigijimo kaina yra pagrįsta.

44. Ieškovė BUAB „Aldengas“ atsiliepime į atsakovių UAB „Tūkstantis“, UAB „Soloservis“ ir UAB „Solotransas“ kasacinius skundus prašo šiuos kasacinius skundus atmesti. Atsiliepiamas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

44.1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. gegužės 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-266/2014 pateikė kriterijus, į kuriuos turėjo atsižvelgti prieš tai bylą nagrinėję teismai, spręsdami dėl turto įgijėjų sąžiningumo. Iš naujo nagrinėję bylą teismai atsižvelgė į kasacinio teismo išaiškinimus, šalių papildomai pateiktus įrodymus, tinkamai išanalizavo atsakovių nesąžiningumą. Byloje dalyvaujančių atsakovių sąsajos leidžia daryti išvadą, kad jos neabejotinai žinojo, ką, iš ko ir kokiomis aplinkybėmis įgijo, todėl kasaciniuose skunduose nurodyti teiginiai dėl

atsakovių sąžiningumo prieštarauja byloje esantiems įrodymams; kad sudaromais sandoriais yra iš esmės pažeidžiami kitų BUAB „Aldegas“ kreditorių interesai, nepaisomi Turto arešto aktų registre esantys areštai, pažeidžiamos *JBĮ* įtvirtintos imperatyvios teisės normos. Dėl to nepagrįsti atsakovių argumentai, kad turtas buvo įgytas iš varžytynių, atlygintinai, vadinasi, teisėtai ir sąžiningai. Apeliacinės instancijos teismas nesąžiningumą konstatavo įvertinęs ir tai, kad, sudarydamas sandorius, atsakovės žinojo apie pažeidžiamus kitų BUAB „Aldegas“ kreditorių interesus ir sudėtingą įmonės finansinę padėtį, kuri dėl sudarytų sandorių dar pablogėjo, nes ilgalaikis BUAB „Aldegas“ turtas, perleidus jo didžiąją dalį, sumažėjo daugiau nei penkis kartus.

44.2. Teismų praktikoje išaiškinta, kad restitucijos ir vindikacijos skirtumas yra reikšmingas taikant teisės normas byloje, kuriose nagrinėjami ginčai dėl turto išreikalavimo iš įgijėjų, kurie šį turtą įgijo antstoliams vykdant priverstinį išieškojimą pagal vykdomuosius dokumentus, todėl kiekvienu atveju yra būtina tinkamai kvalifikuoti tarp ginčo šalių susiklosčiusius santykius. Restitucijos ir vindikacijos taikymo ypatumai tokio pobūdžio ginčiuose yra reikšmingi tik sprendžiant dėl reikalavimo priteisti daiktą iš kito asmens valdymo pagrįstumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-356/2010*). Tačiau byloje dėl priverstine tvarka parduoto daikto išreikalavimo asmuo, siekdamas iki teisės pažeidimo buvusios padėties (*CK 1.138* straipsnio 2 punktą), greta šio reikalavimo gali reikšti ir kitus reikalavimus, kurie yra susiję su jo teisių ar įstatymo saugomų interesų gynimu (*CPK 5* straipsnis). Taigi asmuo gali ginčyti ir dėl jam nuosavybės teise priklausančio daikto sudarytus sandorius net nebūdamas šių sandorių šalis. Restitucijos taikymas tokiais atvejais yra sandorių negaliojimo pasekmė, taikoma teismo ex officio (savo iniciatyva) (*CK 1.78* straipsnio 5 dalis) ir tik tokia apimtimi, kiek tai susiję su pagal vindikacijos taisyklės išreikalautu daiktu. Ieškovė reiškė reikalavimą taikyti restituciją kaip sandorių negaliojimo pasekmę, todėl teismai, pripažinę sandorius niekiniais, turėjo taikyti restituciją. Nors teismai procesiniuose sprendimuose galėjo netiksliai įvardyti teisės normą, ieškovės reikalavimą teismai iš esmės tenkino pagal vindikacijos taisyklės. *CK* normose nustatyta ne tik ribota, bet ir neribota vindikacija, esant nesąžiningam nekilnojamojo daikto įgijėjui, *CK 6.307* straipsnio 3 dalis turi būti taikoma ją sistemiskai aiškinant kartu su *CK 4.95* straipsniu, pagal kurį iš nesąžiningo įgijėjo nekilnojamas daiktas išreikalaujamas visais atvejais. Šiuo atveju, esant įrodytam atsakovių nesąžiningumui, nėra jokio pagrindo netaikyti *CK 4.95* straipsnio.

44.3. *CK 4.96* straipsnio 4 dalyje nustatytas draudimas išreikalauti daiktą, kai jis perduotas teismo sprendimui vykdyti nustatyta tvarka, netaikytinas, nes bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turtas ir reikalavimo teisės pagal įmonės skolininkų prievoles parduodami *JBĮ* ir Vyriausybės nustatyta tvarka (*JBĮ 33* straipsnio 1 dalis), o ne teismo sprendimui vykdyti nustatyta tvarka. Be to, teismų praktikoje išaiškinta, kad *CK 4.96* straipsnio taisyklių netaikymas turto pardavimo iš varžytynių akto ginčijimo atveju nereiškia, kad varžytynėse parduotas turtas apskritai negali būti išreikalautas iš daiktą varžytynėse įgijusio asmens (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-549/2007*). Teismo sprendimais paneigus turto įgijėjo sąžiningumą, restitucija yra galima (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-514/2006*).

44.4. Skirtingai nei teigiama kasaciniuose skunduose, kasacinis teismas nekonstatavo, kad restitucijos taikymas šioje byloje yra negalimas, o tik nurodė, kad teismams privalu įvertinti aplinkybę dėl galimybės taikyti restituciją. Teismų praktikoje išaiškinta, kad draudžiama taikyti restituciją, kai turto pardavimo neteisėtumą labiausiai lemia antstolio neteisėti veiksmai. Toks draudimas buvo paaiškintas tuo, kad vykdymo procese skolininko turtą parduodantis teismo antstolis nėra sandorio šalis, jis yra valstybės pareigūnas ir neįgyja vykdymo procese parduodamo turto. Todėl teismas negali taikyti restitucijos atsakovei Lietuvos valstybei už teismo antstolio veiksmus vykdymo procese (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-434/2009*).

44.5. Šio ginčo atveju pirmiau minėtas draudimas netaikytinas dėl to, kad ieškovės turto praradimą vienodai reikšmingai lėmė tiek antstolio, tiek atsakovių nesąžiningi ir neteisėti veiksmai. Kasacinio teismo draudimas taikyti restituciją ginčo atveju būtų neproporcingas ir neteisingas, kadangi uždėtų pernelyg didelę atsakomybę antstoliams, nepaisant to, kad dėl neteisėtai parduoto turto didžiausią materialinę naudą gavo būtent atsakovės. Tuo remiantis laikytina, kad kasacinio teismo cituotas išaiškinimas turi būti taikomas atsižvelgiant į bylos aplinkybes bei surinktus įrodymus.

44.6. UAB „Soloservis“ kasaciniame skunde nepagrįstai nurodoma, kad ginčo atveju negalima dvišalė restitucija dėl to, kad UAB „DZO Capital“ yra likviduota. Šiuo atveju svarbus faktas, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas žinojo ir vertino, jog UAB „DZO Capital“ yra likviduota, ir nenurodė, jog likvidavimo faktas savaime lemia restitucijos taikymo negalimumą. Priešingai, teismas citavo bendrąsias restitucijos taikymo taisykles, įpareigodamas iš naujo bylą nagrinėsičius teismus įvertinti restitucijos taikymo galimybę. Kasaciniame teisme nagrinėtoje byloje, kurioje teismo buvo pritaikyta dvišalė restitucija ir viena iš restitucijos šalių (atsakovė) tapo likviduota dėl bankroto, kasacinis teismas sprendė, kad nagrinėjamos bylos atveju yra *CK 6.145* straipsnio 2 dalyje nurodytas išimtinis atvejis, kai taikytina vienašalė restitucija, nes neiškilo grąžintinų akcijų dėl įmonės bankroto, t. y. nėra ko grąžinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-398/2014*). Šią išvadą teismas priėjo atsižvelgdamas į tai, kad ieškovės nesąžiningumas nagrinėjamoje byloje yra konstatuotas ir kasacine tvarka nenuginčytas, be to, ieškovė yra patyrusi verslininkė, o tai leidžia daryti išvadą, jog ji, pradėdama ir plėtodama verslą, prisiėmė riziką, susijusią su verslo žlugimu. Nurodyta kasacinio teismo nutartis patvirtina, kad kiekvienu

atveju klausimą dėl restitucijos taikymo reikia spręsti individualiai ir lanksčiai, vertinant bylos metu nustatytas aplinkybes, iš kurių šalių sąžiningumas bei elgesiu prisiimta rizika yra itin svarbūs veiksniai. Yra pagrindo manyti, kad BUAB „DZO Capital“, su kuria atsakovės yra susijusios, likvidavimas buvo jų iš anksto apgalvotos schemos dalis. Dėl šių priežasčių laikytina, kad atsakovių nesąžiningumas ir savanoriškas rizikos prisiėmimas negali neišvengiamai paveikti ieškovės teisių užtikrinimo.

44.7. Kauno apygardos teisme civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015 buvo reiškiamas reikalavimas atlyginti žalą, padarytą UAB „Soloservis“ ir antstolio M. Petrovskio neteisėtais veiksmais; Kauno apygardos teismas 2015 m. vasario 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015 ieškinį atmetė, nuroydamas, kad turto perdavimo išieškotojui aktai, pagal kuriuos išieškotojai UAB „DZO Capital“ buvo perduotas skolininkei UAB „Aldengas“ priklausantis turtas, yra patvirtinti teisėjo rezoliucija, ir šios sprendimo priėmimo metu nėra nugynę. Šioje byloje patikslintu ieškiniu prašoma pripažinti sandorius negaliojančiais ir taikyti restituciją (patikslintu ieškiniu ir kitą teisių gynimo būdą – civilinę atsakomybę), todėl tai nėra tapatūs reikalavimai. Be to, skiriasi prašomas priteisti žalos dydis.

44.8. UAB „Solotransa“ kasacinis skundas iš esmės yra grindžiamas tik argumentu, kad nei ieškovė, nei teismas nenurodė pagrindo, kuriuo remiantis išvestiniai sandoriai buvo pripažinti negaliojančiais. Kadangi paskesni sandoriai yra išvestiniai iš pradinių, todėl, pripažinus pirminius sandorius (UAB „Aldengas“ turto perleidimą UAB „DZO Capital“) negaliojančiais, turi būti pripažinti negaliojančiais ir išvestiniai iš jų sandoriai (UAB „DZO Capital“ turto pardavimas UAB „Besslerita“ ir UAB „Solotransa“), nes priešingas aiškinimas paneigtų bendrąjį teisės principą, jog iš ne teisės negali atsirasti teisė (lot. ex injuria jus non oritur). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, pagal šį teisės principą, asmens teisėti lūkesčiai gali būti ginami, jeigu jie yra kilę iš teisėto pagrindo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-226-248/2018). Tačiau nagrinėjamu atveju 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktas yra pripažintinas negaliojančiu.

44.9. Teismui pripažinus sandorį niekiniu, kiekvienu atveju privalu spręsti dėl niekinio sandorio teisinių padarinių, nes tik išsprendus dėl negaliojančio sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriamas teisinė taika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241-611/2015). Šiuo atveju 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui akto pripažinimas negaliojančiu lemia analogišką išvestinių sandorių likimą. Bylą nagrinėję teismai visiškai pagrįstai sprendė, kad, pripažinus niekiniu bei negaliojančiu pirminį BUAB „Aldengas“ turto perleidimo sandorį – 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, niekiniais bei negaliojančiais pripažintini taip pat ir vėlesni šio turto perleidimo sandoriai, t. y. turto perdavimas UAB „Solotransa“.

45. *Atsakovė UAB „Soloservis“ atsiliepiame į atsakovių UAB „Tūkstantis“ ir UAB „Solotransa“ kasacinius skundus prašo šiuos kasacinius skundus tenkinti.*

46. *Atsakovė UAB „Tūkstantis“ atsiliepiame į atsakovių UAB „Solotransa“ ir UAB „Soloservis“ kasacinius skundus prašo šiuos kasacinius skundus tenkinti.*

47. *Atsakovas antstolis S.U. atsiliepiame į atsakovių UAB „Soloservis“ ir UAB „Solotransa“ kasacinius skundus prašo šiuos kasacinius skundus tenkinti.*

48. *Atsakovė UAB „Solotransa“ pareiškė pridedimą prie atsakovių UAB „Tūkstantis“ ir UAB „Soloservis“ kasacinių skundų.*

49. Kasaciniu skundu atsakovas antstolis S.U. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 24 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartį ir priimti naują – ieškinį atmesti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

49.1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjamoje byloje priimtoje 2014 m. gegužės mėn. 29 d. nutartyje išaiškino, kad antstolis pažeidė VMI interesus, t. y. antstolis, turėdamas savo žinioje vykdomąjį dokumentą (Kauno apskrities VMI sprendimą išieškoti mokestinę nepriemoką iš skolininko turto), be teisėto pagrindo sustabdė vykdomąją bylą ir toliau vykdė išieškojimą tik pagal vienos išieškotojos UAB „DZO Capital“ vykdomąjį raštą, priėmė turto perdavimo šiai išieškotojai aktus, teikė juos tvirtinti teisėjui. Bylos duomenimis, VMI 2009 m. spalio 1 d. sprendimas antstolio S.U. priimtas 2009 m. spalio mėn. 9 d., t. y. nesuėjus Lietuvos Respublikos *mokesčių administravimo įstatymo 105* straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytam 20 dienų terminui. Tačiau kitose kasacinio teismo nutartyse išaiškinta, kad mokesčių administratoriaus sprendimą dėl apskaičiuotos mokestinės nepriemokos nesumokėjimo antstolis gali priverstinai išieškoti tik suėjus 20 d. terminui nepriemokai geruoju sumokėti, nuo kurio pasibaigimo atsiranda teisė į priverstinį išieškojimą pagal *Mokesčių administravimo įstatymo 105* straipsnio 1 dalies 3 punktą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-68/2009; 2019 m. lapkričio mėn. 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019; kt.). Taigi bylą nagrinėję teismai vadovavosi aiškinimu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartyje, priimtoje nagrinėjamoje byloje, ir neatsižvelgė į praktiką iš esmės panašiose bylose, kuriose formuluojama nauja teisės taikymo ir aiškinimo taisyklė. Atkreiptas dėmesys į tai, kad teismų praktika dėl mokesčių administratoriaus teisės priverstinai išieškoti nepriemoką yra nevienoda.

49.2. *CPK 145* straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad asmuo, kurio turtas areštuotas, atsako už nustatytų apribojimų pažeidimą nuo nutarties areštuoti turtą paskelbimo jam momento, o kai nėra galimybės paskelbti, taip pat tais atvejais, kai nutartis dėl laikinosios apsaugos priemonės priimama šiam asmeniui nedalyvaujant – nuo nutarties įregistravimo Turto arešto aktų registre momento. Atsakovės nuomone, laikinoji apsaugos priemonė (draudimas perleisti UAB „Aldengas“ nuosavybės teisę į bendrovei priklausantį nekilnojamąjį turtą Jonavoje, Pramonės g. 41) yra apribojimas pačiai bendrovei realizuoti jai priklausantį turtą, tačiau apribojimas netaikomas antstoliui, vykdančiam išieškojimą. Dėl to teismų išvada, kad antstolis, vykdydamas išieškojimą, pažeidė *CPK 145* straipsnio 1 dalies 2 ? unktą, 145 straipsnio 8 dalį, padaryta netinkamai aiškinant proceso normas. Be to, teismai nepagrįstai taikė antstolio veiklai *CPK 145* straipsnio 1 dalies 2 ? unktą, 145 straipsnio 8 dalį, nes šios normos nereglamentuoja vykdymo proceso, o antstolio veiksmai atliekami vadovaujantis *CPK VI* dalies normomis bei jų įgyvendinimo tvarką reglamentuojančia Sprendimų vykdymo instrukcija, kitais norminiais teisės aktais.

49.3. *CPK 626* straipsnyje (2002 metų vasario 28 d. redakcija) nustatyti atvejai, kada antstolis privalo sustabdyti vykdomąją bylą. Šio straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytas privalomas vykdomosios bylos sustabdymas, kai Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka fiziniam ar juridiniam asmeniui laikinai apribojamos nuosavybės teisės ar areštuojamas turtas, jeigu šios teisės apribojamos ar turtas areštuojamas Lietuvos Respublikos *baudžiamojo proceso kodekso* nustatyta tvarka arba siekiant užtikrinti pirmesnės nei išieškotojas eilės kreditoriaus reikalavimus. Sprendimų vykdymo instrukcijos, galiojusios išieškojimo metu, 15 punkte nustatyta, kad kito arešto uždėjimas nestabdo turto realizavimo; turto realizavimas stabdomas vykdomosios bylos sustabdymo atvejais. Taigi teisės aktuose nenustatyta vykdomosios bylos sustabdymo tuo pagrindu, kad taikyta laikinoji apsaugos priemonė – įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo. Tai reiškia, kad tokios laikinosios apsaugos priemonės taikymas nestabdo vykdomosios bylos ir vykdymo veiksmų.

49.4. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad buvo pažeistas nustatytas draudimas perleisti turtą kitam asmeniui, padaryta netinkamai taikant *CPK 626* straipsnį, 719 straipsnio 1 dalį, 754 straipsnį. Taikant šias normas sistemiskai, varžytynės paskelbus neįvykusiomis dėl to, kad varžytinėse nedalyvavo nė vienas pirkėjas, nesant vykdomosios bylos sustabdymo pagrindų, antstolis turi *CPK 719* straipsnyje nustatytą pareigą siūlyti išieškotojui perimti turtą. Teismo išvados, kad buvo pažeistos kitų išieškotojų teisės, padarytos netinkamai taikant *CPK 754* straipsnį. Ši norma reglamentuoja išieškotų sumų paskirstymą, t. y. ji netaikoma tais atvejais, kai vykdomos laikinosios priemonės. Nagrinėjamos bylos atveju UAB „Aldengas“ turtui buvo taikyta laikinoji apsaugos priemonė, todėl minėta norma netaikytina sprendžiant dėl kreditorių interesų pažeidimo.

49.5. Teismai pripažino 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktą negaliojančiu nustatę *CPK 701, 754* straipsnių pažeidimus, t. y. pažeidus kito išieškotojo UAB „Enax“ interesus. Minėtos normos sistemiskai aiškintinos su *CPK 675* straipsnio 1, 3 dalių normomis. Vykdamas nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikytina specialioji *CPK 675* straipsnio norma ir netaikytinos *CPK 701, 754* straipsnių normos. Be to, pripažindami minėtą 2009 m. lapkričio 19 d. aktą negaliojančiu, teismai pažeidė *CPK 602* straipsnio normą, nes šio akto surašymo ir tvirtinimo metu nebuvo numatyta šio straipsnio 1 dalies 7 punkto nuostata, kad turto pardavimo iš varžytynių aktas gali būti pripažintas negaliojančiu, jei turto pardavimas pažeidė esmines suinteresuotų asmenų teises. Tokia įstatymo nuostata neturi grįžtamosios galios.

49.6. Teismai netinkamai taikė *JBĮ 9* straipsnio 3 dalį (2002 lapkričio 19 įstatymo Nr. IX-1200 redakcija) ir *CPK 139* straipsnio 2 dalį (2002 vasario 28 d. įstatymo Nr. IX-743 redakcija) bei 150 straipsnio 4 ir 5 dalį. *JBĮ 9* straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teismui priėmus pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, jeigu dėl įmonės buvo priimti teismų ir kitų institucijų sprendimai ir pagal juos išduoti vykdomieji dokumentai, įmonės turtas (lėšos) pagal šiuos vykdomuosius dokumentus gali būti areštuojamas, tačiau šio turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas. Jeigu teismas atsisako iškelti įmonei bankroto bylą, išieškojimas ir turto realizavimas atnaujinamas, taikytos laikinosios apsaugos priemonės panaikinamos. Pagal *CPK 139* straipsnio 2 dalį ieškinio atsiėmimą teismas įformina nutartimi, kuria ieškinį palieka nenagrinėtą. *CPK 150* straipsnyje nustatyta, kad teismo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės galioja iki sprendimo patenkinti ieškinį įvykdymo arba iki sprendimo atmesti ieškinį įsiteisėjimo. Taigi tais atvejais, kai byla baigiama nepriėmus sprendimo, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindas išnyksta, priėmus nutartį, kuria tenkinamas pareiškimas dėl ieškinio atsiėmimo. Priėmus nutartį pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo palikti nenagrinėtą, nėra kliūčių vykdyti turto realizavimą, nes priėmus tokią nutartį nelieka *JBĮ 9* straipsnio 3 dalyje nustatyto išieškojimo ir turto realizavimo sustabdymo pagrindo. Bylą nagrinėję teismai nepagrįstai turto realizavimo sustabdymą siejo su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, o ne su pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo priėmimu. Turto perdavimo akto surašymo metu nebuvo priimto pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo, taigi ir *JBĮ 9* straipsnio 3 dalyje nustatyto pagrindo stabdyti turto realizavimą. Pažymėta, kad teismui priėmus pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo atsiėmimą, laikinųjų apsaugos priemonių taikymas netenka prasmės, nes nutartis dėl pareiškimo atsiėmimo įsiteisėja nuo priėmimo. Taigi nuo nutarties priėmimo teismo taikytos laikinosios apsaugos priemonės nepadedą įgyvendinti tų tikslų, dėl kurių buvo taikytos. Teismai pažeidė *CPK 725* straipsnio 8 dalies nuostatas, nes turto perdavimo išieškotojui aktas pats savaime nesukėlė teisinių padarinių ir

nebuvo laikomas skolininko turto realizavimu – tik teisėjo rezoliucija ar nutartimi patvirtintas turto perdavimas yra nuosavybės dokumentas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės mėn. 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2012).

50. Ieškovė BUAB „Aldengas“ atsiliepime į atsakovo antstolio S.U. kasacinį skundą prašo šį kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

50.1. Apeliacinės instancijos teismas nutraukė bylos dalį dėl žalos atlyginimo iš antstolio, taigi antstolis nepatyrė jokių neigiamų padarinių. Nepaisydamas šios aplinkybės, antstolis teikia kasacinį skundą, prašydamas panaikinti teismų procesinius sprendimus ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti. Tenkinus antstolio kasacinį skundą, nebūtų sukurtas joks materialus teisinis rezultatas, o antstolio reiškiamas reikalavimas nėra teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas, todėl yra nesuderinamas su civilinio proceso tikslais. Kasacinis procesas pagal antstolio kasacinį skundą turi būti nutrauktas (CPK 350 straipsnio 2 dalies 5 punktas, 356 straipsnio 6 dalis).

50.2. Antstolis nepagrįstai remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 17 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-68/2009. Minėtoje byloje buvo sprendžiamas teisės į priverstinį mokestinės prievolės išieškojimą klausimas: pareiškėjas, iš kurio buvo nuspręsta į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą išieškoti 403 Lt skolą priverstine tvarka, teigė, jog jis niekada negavo raginimo sumokėti naujai apskaičiuotą mokestinę nepriemoką, taip pat ir sprendimo, išsiųsto vykdyti antstoliui jo priėmimo dieną; pareiškėjas teigė sumokėjęs mokestinę nepriemoką per 7 dienas nuo sprendimo priėmimo, nes atsitiktinai sužinojo apie priimtą sprendimą, todėl nepraleido 20 dienų termino mokestinei priemokai geruoku sumokėti; dėl to bylą nagrinėjęs kasacinis teismas antstolio veiksmus pripažino neteisėtais. Nagrinėjamu atveju faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi: Kauno apskrities VMI sprendimą išieškoti mokestinę nepriemoką priėmė dar 2009 m. sausio 19 d., nutraukė pinigų išdavimą, siuntė daug priminimų, pakartotinai atmetė prašymus atidėti mokestinės nepriemokos mokėjimą. Šios aplinkybės patvirtina, kad skolininkas buvo įvairiomis priemonėmis raginamas įvykdyti VMI sprendimą, tačiau to gera valia nedarė. VMI priimtas 2009 m. spalio 1 d. sprendimas išieškoti mokestinę nepriemoką buvo vykdomasis dokumentas, kurį pateikus vykdyti antstoliui raginimas įvykdyti sprendimą skolininkui nėra siunčiamas (CPK 661 straipsnio 1 dalis).

50.3. Antstolis nepagrįstai remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio mėn. 4 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019, nes šioje nutartyje yra perkeltas iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-68/2009 išaiškinimas, jog kliūtimi priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti yra pripažintos aplinkybės, kai nebuvo suėjęs terminas geruoku sumokėti mokestinę nepriemoką, ir cituojamoje byloje jis neplėtojamas. Be to, cituojamoje byloje kasacinis teismas sprendė, kad pareiškėjos nurodytos aplinkybės (jog vykdomojo rašto priėmimo vykdyti metu ji nebevaldė ginčo sklypo nuosavybės teise, nebuvo nustatyta jos kaltės dėl teismo sprendimo neįvykdymo) nesudaro kliūties priimti vykdomąjį raštą vykdyti.

50.4. Antstolis, turėdamas galiojantį, teisėtą ir vykdytiną dokumentą – Kauno apskrities VMI sprendimą išieškoti mokestinę nepriemoką iš skolininko turto, be jokio pagrindo sustabdė vykdomąją bylą ir toliau vykdė išieškojimą tik pagal vienos išieškotojos UAB „DZO Capital“ vykdomąjį raštą bei priėmė turto perdavimo šiai išieškotojai aktus, pateikė juos tvirtinti teisėjui, taip iš esmės suteikdamas jai pirmenybę prieš kitus išieškotojus, nesilaikydamas išieškotojų lygiateisiškumo ir išieškojimų proporcingumo principų.

50.5. Pagal Lietuvos Respublikos *turto arešto aktų registro įstatymo* 5 straipsnio 2 dalį turto arešto akto duomenys yra žinomi, jeigu turto arešto aktas yra įregistruotas Turto arešto aktų registre. Taigi antstolis 2009 m. spalio 29 d. (kai buvo patvirtintas turto perdavimo išieškotojui aktas) turėjo žinoti apie turto areštą ir papildomą kreditorę, todėl visi jo veiksmai vertintini kaip atlikti neatidžiai, nesąžiningai ir nerūpestingai, neįvertinus visų kreditorių tinkamos turtinių interesų apsaugos. Teismų praktikoje yra išaiškinta, kad antstolis, vykdydamas teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, privalo griežtai laikytis CPK bei jo pagrindu priimtu kitu teisės aktu nustatytos teismo sprendimu vykdymo proceso tvarkos, taip pat imtis visų teisėtų priemonių išieškotojo interesams tinkamai apginti, nepažeisti kitų vykdomo proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-703-706/2015). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2014 m. gegužės 29 d. nutartimi gražindamas bylą nagrinėti iš naujo, nurodė, kad tuo atveju, kai yra pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, antstolis pagal CPK normas vykdomo procese gali tam tikrais atvejais disponuoti svetimu turtu po turto arešto, tačiau šioje byloje nebuvo svarstyta, ar nesustabdžius vykdomosios bylos nebuvo pažeisti kitų kreditorių interesai, suteikiant pirmenybę vienam iš kreditorių, ar buvo laikomasi lygiateisiškumo ir išieškojimo proporcingumo principų, ar nepažeistas draudimas perleisti turtą kito asmens nuosavybėn (CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 8 dalis, CK 1.80 straipsnio 1 dalis). Bylos duomenimis, antstolis nesiėmė priemonių kito išieškotojo interesams apginti ir pažeidė jo, kaip vykdomo proceso dalyvio, teises ir interesus, lygiateisiškumo ir išieškojimo proporcingumo principus, suteikė nepagrįstą pirmenybę vienai iš išieškotojų ir 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktu perleido jai būtent tą turtą, kurį Kauno apygardos teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartimi buvo uždrausta perleisti.

50.6. Laikinosiomis apsaugos priemonėmis negalima tiesiogiai varžyti asmenų, kurie nėra atsakovai byloje, teisių, nes teismo sprendimu negalima nuspręsti dėl tokių asmenų teisių ir pareigų (CPK 266 straipsnis). Iš kasaciniame skunde dėstomos antstolio pozicijos galima suprasti, kad, siekiant konstatuoti CPK 145 straipsnio 8 dalies

pažeidimą, buvo privalu atsakomybę už turto arešto nepaisymą nustatyti ir pačiam antstoliui. Toks teisinio reglamentavimo aiškinimas yra itin formalus, nes teismas, taikydamas turto areštą, negalėjo ir neprivalėjo išvardyti visų asmenų, kuriems gali kilti atsakomybė perleidus areštuotą turtą.

50.7. Pagrindas pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu civilinio proceso teisėje yra tik esminiai imperatyviųjų teisės normų pažeidimai, varžantys asmenų teises ir teisėtus interesus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad turto pardavimo iš varžytynių aktas teismo sprendimu gali būti pripažintas negaliojančiu tik specialiojoje teisės normoje – *CPK 602* straipsnyje – įtvirtintais pagrindais ir kiekvienu konkrečiu atveju teismas, vertindamas, ar yra pagrindas pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu, *CPK 602* straipsnio nustatytus akto pripažinimo negaliojančiu pagrindus turi aiškinti ir taikyti kartu su kitomis *CPK* nuostatomis (pvz., *CPK 602* straipsnio 1 dalies 6 punktas dėl turto pardavimo kainos taikytinas ne tik su *CPK 713* straipsnio 4 dalimi, *718* straipsniu ir *722* straipsnio 1 dalimi, bet ir su *681* straipsnyje nustatyta areštuojamo turto įkainojimo procedūra).

50.8. Teismas, atsižvelgdamas į būtinumą siekti užtikrinti konkuruojančių interesų pusiausvyrą, proporcingumo principo reikalavimą taikytinai teisinio poveikio priemonei būti adekvačiai teisės pažeidimui (*CK 1.2* straipsnio 1 dalis), gautos turtą pardavus iš varžytynių sumos proporcingumą to turto rinkos vertei, turi įvertinti, ar turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimas negaliojančiu yra vienintelė ir tinkamiausia priemonė pažeistoms šalių, dalyvavusių vykdymo procese, teisėms apginti, ar pažeistos teisės negali būti tinkamai apgintos taikant civilinę atsakomybę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-7-90/2009*; 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-218/2009*; kt.). Kaip teisingai nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014*, pirmiau minėti kasacinio teismo išaiškinimai padaryti galiojant *CPK 2002* m. vasario 28 d. įstatymo Nr. IX-743 redakcijai. Nuo 2011 m. spalio 1 d. galiojanti *CPK 602* straipsnio 1 dalis papildyta 7 punktu – nustatyta, kad turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktai gali būti pripažinti negaliojančiais, jei buvo pažeistos esminės suinteresuotų asmenų teisės. Taigi įstatymo leidėjas, įtvirtindamas naują nurodytų aktų negaliojimo pagrindą, suteikė galimybę suinteresuotiems asmenims ginčyti antstolio patvirtintus aktus ir dėl kitų esminių pažeidimų, padarytų priverstinio vykdymo metu, tačiau atsisakyta turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktų tvirtinimo teisėjo rezoliucija, t. y. teismo kontrolės tvirtinant antstolio aktus. Taigi jau galiojant naujai pakeistai normai dėl teismo kontrolės tvirtinant antstolio aktų panaikinimą kasacinis teismas laikėsi tų pačių akto panaikinimo pagrindų taikymo ir aiškinimo nuostatų, nurodytų šios nutarties 27 punkte (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014*; 2015 m. lapkričio 6 d. nutartį civilinėje byloje Nr. *3K-3-583-421/2015*). Galiojant ankstesnei proceso teisės normos redakcijai, kasacinio teismo praktikoje buvo pripažįstami ir kiti vykdymo proceso dalyvių bei suinteresuotų asmenų pažeistų teisių gynimo būdai, kai yra konstatuojami esminiai vykdymo proceso normų pažeidimai, dėl kurių varžytynių ar turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktai laikomi neteisėtais, kaip prieštaraujantys imperatyviosioms įstatymo normoms (*CK 1.80* straipsnio 1 dalis), arba kai vykdymo proceso metu yra pažeidžiamos imperatyviosios *JBĮ* ar vykdymo proceso normos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-434/2008*; 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-565/2008*; 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-33/2010*; kt.). Todėl darytina išvada, kad bankroto administratorius, kuris nebuvo vykdymo proceso dalyvis ir neturėjo galimybės skusti antstolio veiksmų *CPK* nustatyta tvarka, gindamas įmonės pažeistas teises ir teisėtus interesus, gali ginčyti antstolio turto pardavimo iš varžytynių aktą tiek specialiojoje teisės normoje (*CPK 602* straipsnyje) įtvirtintais pagrindais, tiek ir dėl imperatyviųjų *CPK*, *CK* bei kitų teisės normų pažeidimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-169-1075/2019*).

50.9. Teisė galioja ne tik teismui, bet ir civilinių santykių šalims bei tuose santykiuose dalyvaujantiems subjektams, turintiems vienokias ar kitokias teises pareigas ir įgaliojimus pagal įstatymus. Vadinasi, antstoliui taikomos ir *JBĮ 9* straipsnio 3 dalies nuostatos. Jis nagrinėjamos bylos atveju nevykdė nustatyto imperatyvaus įpareigojimo, t. y. realizavo turtą nepaisydamas *JBĮ 9* straipsnio 3 dalies nuostatų, draudžiančių imtis turto realizavimo priemonių. Teismų praktikoje patvirtinta, kad *JBĮ 9* straipsnio nuostatos yra imperatyvios ir jų privalu laikytis; šiuos ribojimus pažeidžiantys atsiskaitymai su bankrutuojančios įmonės kreditoriais yra neteisėti (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. *3K-3-637/2006*). Bylos duomenys patvirtina, kad Turto arešto registre UAB „Aldengas“ turtui taikytas areštas išregistruotas tik 2009 m. lapkričio 13 d. *Turto arešto aktų registro įstatymo 4* straipsnio 2 dalis nustato, kad visi turto arešto duomenys, įrašyti į Turto arešto aktų registrą, laikomi teisingais ir išsamiais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka. Antstolis apie pritaikytą ir nepanaikintą UAB „Aldengas“ turto areštą ir jo galiojimą iki 2009 m. lapkričio 13 d. galėjo ir privalėjo žinoti, tačiau jo nepaisė ir, pažeisdamas imperatyvius įstatymo reikalavimus, sudarė turto perdavimo išieškotojui aktą.

51. Atsakovė UAB „Solotransa“ atsiliepime į atsakovo S.U. kasacinį skundą prašo šį kasacinį skundą tenkinti.

52. Atsakovė UAB „Soloservis“ atsiliepime į atsakovo antstolio S.U. kasacinį skundą prašo šį kasacinį skundą tenkinti.

53. Atsakovė UAB „Tūkstantis“ atsiliepime į atsakovo antstolio S.U. kasacinį skundą prašo šį kasacinį skundą tenkinti.

54. Atsakovas antstolis M. Petrovskis pareiškė prisdėjimą prie atsakovo antstolio S.U. kasacinio skundo.

55. Atsakovė Lietuvos Respublika, atstovaujama Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, pareiškė prisdėjimą prie atsakovo antstolio S.U. kasacinio skundo.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl CPK 182 straipsnio 2 dalies ir 279 straipsnio 4 dalies taikymo sprendžiant dėl turto perdavimo išieškotojui, turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktų ir kitų sandorių pripažinimo negaliojančiais

56. Atsakovė UAB „Soloservis“ kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė CPK 182 straipsnio 2 dalies ir 279 straipsnio 4 dalies nuostatas. Dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo sukurta situacija, kai vienu metu egzistuoja prieštaringi įsiteisėję teismo sprendimai: apeliacinės instancijos teismas, remdamasis Kauno apygardos teismo 2015 m. vasario 27 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015, kuriuo atmestas ieškovės ieškinys antstoliams dėl žalos atlyginimo nenustačius jų veiksmų neteisėtumo, nutraukė nagrinėjamos bylos dalį dėl žalos iš antstolių S.U. ir M. Petrovskio atlyginimo priteisimo, tačiau nagrinėjamoje byloje turto perdavimo aktas ir vėlesni sandoriai pripažinti niekiniais ir negaliojančiais bei restitucija taikyta būtent konstatavus neteisėtus šių antstolių veiksmus. Dėl to įsiteisėjusiame teismo sprendime civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015 nustatyti prejudiciniai faktai sudaro pagrindą atmesti ir reikalavimą dėl antstolių priimtų turto perdavimo aktų ir kitų su tuo susijusių sandorių pripažinimo negaliojančiais bei restitucijos taikymo.

57. CPK 182 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad nereikia įrodinėti aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinę pasekmę ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (prejudiciniai faktai). Šia CPK 182 straipsnio 2 punkte įtvirtinta taisyklė siekiama proceso ekonomiškumo, kad nebūtų pakartotinai tiriama tai, kas jau yra patikimai ir privalomai nustatyta teismo sprendimu. Šio reguliavimo tikslas, inter alia, yra užtikrinti teisinį stabilumą, įgytų teisių apsaugą. Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat yra pasisakęs, kad teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, atsižvelgiant į teisėtumo ir teisinio tikrumo principus, apima reikalavimą, kad tais atvejais, kai teismai jau yra išsprendę ginčą, jų sprendimu neturėtų būti abejojama (EŽTT 2006 m. sausio 12 d. sprendimas byloje Kehaya ir kiti prieš Bulgariją, peticijų Nr. 47797/99, 68698/01, 61 punktas).

58. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad CPK 182 straipsnio 2 dalies taikymas siejamas su tokiais reikalavimais: prejudiciniais faktais laikytinos kitoje byloje įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės; prejudicinių faktų galią tokios aplinkybės turi tik tuo atveju, kai abiejose bylose bet koku procesiniu statusu dalyvauja tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvavusiems byloje asmenims; pirmesnėje civilinėje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis, svarbu, kad įrodinėjamas faktas būtų reikšmingas abiejose bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-351-695/2019, 39 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

59. Viena iš sąlygų, leidžiančių konstatuoti prejudicinių faktų buvimą, yra nustatymas, kad aplinkybė, dėl kurios faktinės prejudicijos daromos išvados, buvo įrodinėjimo dalykas ar jo dalis anksčiau išnagrinėtoje byloje. Taigi vien tai, kad išnagrinėtoje byloje apie aplinkybę, dėl kurios faktinės prejudicijos daromos išvados, pasisakyta, tačiau ta aplinkybė nebuvo tos bylos nagrinėjimo dalykas ar jo dalis, savaime nesudaro pagrindo teigti, kad pagal CPK 182 straipsnio 2 punktą atsiranda to fakto prejudicija. Svarstant, ar dėl konkretaus teismo sprendime paminėto fakto atsirado jo prejudicija, reikia įvertinti, koks tiksliai faktas ar aplinkybės buvo nustatomi teismo sprendimu, atsižvelgiant į nagrinėjamą ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-377-695/2017, 31 punktas).

60. Pažymėtina, kad Kauno apygardos teismo civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015 ieškovė BUAB „Aldengas“ ieškinį reiškė atsakovams antstoliams S.U. ir M. Petrovskiui, trečiasis asmuo bendrovė „BTA draudimas“ ir Lietuvos Respublika, atstovaujama Teisingumo ministerijos; pareikštu ieškiniu ji prašė priteisti iš antstolių 531 742,36 Eur (1 836 000 Lt) žalos atlyginimo (negautų iš patalpų nuomos pajamų), tokia žala bendrovei atsirado nebegalint turto nuomot, kai antstoliai neteisėtai tretiesiems asmenims perleido UAB „Aldengas“ turtą. Antstolių veiksmų neteisėtumas buvo grindžiamas ir 2009 m. spalio 5 d., lapkričio 19 d. ir lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktų pagrindu, tačiau reikalavimai pripažinti šiuos aktus negaliojančiais nebuvo pareikšti. Kauno apygardos teismas nevertino šių aktų ir antstolių veiksmų juos atliekant teisėtumo ir sprendime konstatavo, kad minėti antstolių surašyti

aktai Kauno apygardos teismo sprendimo priėmimo metu nėra nuginčyti – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2014 m. gegužės 29 d. nutartimi gražindamas bylą nagrinėti iš naujo, nurodė įvertinti antstolių veiksmus, t. y. ar dėl šių aktų priėmimo nebuvo pažeisti išieškotojų lygiateisiškumo ir išieškojimų proporcingumo principai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nagrinėjama byla, kasacinio teismo gražinta nagrinėti iš naujo, Kauno apygardos teismo sprendimo priėmimo metu dar nebuvo išnagrinėta iš esmės. Dėl šios priežasties Kauno apygardos teismas minėtoje byloje nurodė, kad nėra konstatuotas antstolių veiksmų neteisėtumas perleidžiant turtą išieškotojui. Teisėjų kolegija sprendžia, kad nurodytos aplinkybės leidžia daryti išvadą, jog nagrinėjamoje byloje ginčijamų antstolių veiksmų teisėtumo klausimas nepateko į Kauno apygardos teismo civilinės bylos Nr. 2-1198-657/2015 nagrinėjimo dalyką, dėl ko nurodytoje byloje teismas neturėjo pagrindo spręsti, kad būtent antstolių veiksmai lėmė žalos atsiradimą (negautas iš nuomos pajamas).

61. Nagrinėjamoje byloje bankroto administratorės ieškinys pareikštas tiek antstoliams, tiek ir atsakovėms UAB „Soloservis“, UAB „Solotransa“, UAB „Tūkstantis“, UAB „Erelita Furniture“, Lietuvos Respublikai, atstovaujamai Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, ieškiniu reikalaujama pripažinti negaliojančiais tiek turto perdavimo išieškotojui, tiek turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktus, turto perdavimo iš varžytynių aktus ir kitus su UAB „Aldengas“ turto perleidimu susijusius sandorius, taikyti restituciją arba žalos atlyginimą, todėl bylos įrodinėjimo dalyką sudaro antstolių ir teismo veiksmų realizuojant bendrovės turtą vykdymo proceso metu teisėtumo vertinimas ir teisinių padarinių pripažinimas sandorius negaliojančiais taikymas.

62. Nurodytų bylų ieškinių dalykų skirtingumas lėmė antstolių veiksmų vertinimą skirtingais aspektais: nurodomos Kauno apygardos teismo bylos nagrinėjimo dalykas buvo tai, ar antstolių veiksmai (neteisėtai perleistas turto išieškotojui, skolininko pasiūlytam pirkėjui turtas) lėmė bendrovės pajamų iš šio turto nuomos praradimą, o nagrinėjamoje byloje vertinama, ar antstoliai realizavo vykdymo procese UAB „Aldengas“, taip pat UAB „DZO Capital“ turtą nepažeisdami teisės normų. Taigi, viena vertus, Kauno apygardos teismas nevertino antstolių veiksmų priimančių turto perdavimo aktus išieškotojui teisėtumo (t. y. nenustatė faktų ar aplinkybių turto perdavimo išieškotojui aktų, turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto teisėtumui įvertinti); antra vertus, Kauno apygardos teismo argumentai dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartyje nurodytų aplinkybių leidžia prieiti prie išvados, kad prejudiciniais faktais teismas laikė būtent šioje nagrinėjamoje byloje nustatytinas aplinkybes.

63. Atsižvelgiant į nurodytų civilinių bylų ieškinio dalykus, pagrindus, apibrėžusius teismo nagrinėjimo ribas, nėra pagrindo pripažinti pagrįstais atsakovės UAB „Soloservis“ teiginius, jog įsiteisėjusiame Kauno apygardos teismo sprendime nustatytos aplinkybės turi prejudicinę reikšmę šioje byloje. Kaip jau buvo minėta, pirmesnėje civilinėje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo nagrinėjimo dalykas ar bent jo dalis, tačiau šiuo atveju nurodytoje civilinėje byloje teismas netyrė ir nevertino, ar antstoliai teisėtai perleido turtą išieškotojai, ar nebuvo pažeisti kitų išieškotojų teisėti interesai, be to, ši Kauno apygardos teismo byla pradėta nagrinėti po to, kai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas gražino nagrinėjamą bylą nagrinėti iš naujo. Dėl to darytina išvada, kad Kauno apygardos teismo nagrinėtoje byloje nėra nustatytų prejudicinę reikšmę turinčių aplinkybių dėl antstolių veiksmų priimančių šioje byloje ginčijamus turto perdavimo išieškotojui aktus teisėtumo. Įsiteisėjusiame teismo sprendime nustatytos aplinkybės nesudaro pagrindo kitaip vertinti turto perdavimą aktų ir kitų su tuo susijusių sandorių. Dėl to šie kasacinio skundo argumentai atmetini kaip nesudarantys pagrindo panaikinti ar pakeisti apeliacinės instancijos teismo sprendimą.

64. Pasisakydama dėl CPK 279 straipsnio 4 dalies normos taikymo, teisėjų kolegija pažymi, kad šios normos taikymui svarbūs trys kriterijai: ginčo šalys, ieškinio dalykas ir pagrindas. Sprendžiant ieškinio tapatumo klausimą svarbu nustatyti, ar ieškovas ir atsakovas yra tie patys asmenys, kurie buvo šalys tą patį ieškinio faktinį pagrindą ir dalyką turinčioje byloje. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu ginčo materialinis santykis, t. y. teismo nagrinėjimo objektas, ir gynybos būdas, o ne reikalavimų lingvistinės formuluotės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-284/2012). Ieškinio pagrindas pripažįstamas tapačiu, kai ieškinys grindžiamas tais pačiais juridiniais faktais. Įvertinti, koks yra ieškinio pagrindas ir dalykas, galima tik nustatčius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas, kokio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440-687/2016, 23 punktas).

65. Ieškinys Kauno apygardos teismo civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015 buvo grindžiamas šioje nagrinėjamoje byloje ginčijamais turto perdavimo išieškotojui aktais bei 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktu, todėl apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad nagrinėjamoje byloje yra pareikštas tapatus reikalavimas dėl žalos iš antstolių S.U. ir M. Petrovskio atlyginimo priteisimo kaip ir nagrinėtas Kauno apygardos teismo byloje, ir bylos dalį dėl antstolių veiksmų nutraukė. Teisėjų kolegija pažymi, kad apeliacinės instancijos teismas, nutraukdamas šią bylos dalį, apsiribojo konstatavimu, kad Kauno apygardos teismas 2015 m. vasario 27 d. sprendimu, kuris yra įsiteisėjęs, civilinėje byloje Nr. 2-1198-657/2015 netenkino BUAB „Aldengas“ ieškinio atsakovams antstoliams S.U. ir M. Petrovskiu dėl žalos atlyginimo, o minėtas ieškinys buvo grindžiamas šioje byloje ginčijamais turto perdavimo išieškotojui aktais bei 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktu, tačiau neanalizavo faktinių bylų aplinkybių CPK 279 straipsnio 4 dalies nuostatų taikymo

kriterijų, suformuotų kasacinio teismo praktikoje, kontekste. Nutarties 61, 62 punktuose nurodytos aplinkybės dėl abiejų bylų šalių, dalykų, tiek ir pagrindų skirtingumo neleidžia pripažinti, kad nagrinėjamoje byloje pareikštas tapatus reikalavimas kaip ir nurodytoje Kauno apygardos teismo nagrinėtoje byloje, ir bylos dalį dėl antstolių veiksmų nutraukti.

66. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas neteisingai taikė *CPK 279* straipsnio 4 dalies normą byloje nustatytiems aplinkybėms. Šis teisės normų pažeidimas sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalį, kuria byla dėl žalos atlyginimo iš antstolių nutraukta.

Dėl antstolių veiksmų realizuojant vykdymo procese skolininko turtą teisėtumo ir pagrindo pripažinti antstolio sudarytus turto pardavimo aktus negaliojančiais

67. Vykdymo procesas yra grindžiamas bendraisiais teisiniais teisėtumo, interesų derinimo ir proporcingumo principais, kurie reiškia, kad antstolis, vykdydamas vykdomuosius dokumentus, privalo imtis visų teisėtų priemonių išieškotojo interesams tinkamai apginti, nepažeisdamas kitų vykdymo proceso dalyvių teisių bei teisėtų interesų (Lietuvos Respublikos *antstolių įstatymo 3* straipsnio 1 dalis).

68. *CPK 634* straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad antstolis privalo savo iniciatyva imtis visų teisėtų priemonių, kad sprendimas būtų kuo greičiau ir realiai įvykdytas, ir aktyviai padėti šalims ginti jų teises bei įstatymų saugomus interesus. Be to, antstoliui taikytinas profesinio rūpestingumo standartas, inter alia, suponuoja, kad rūpestingas antstolis turi būti aktyvus vykdymo procese, reaguoti į vykdymo kliuvinius ir dėti visas reikiamas protingas pastangas tam, kad jie būtų pašalinti (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. *3K-3-298/2013*; 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. *3K-3-479-248/2015*). Teismų sprendimų vykdymo taisyklės reikalauja iš antstolio, kaip viešosios teisės subjekto, veikti tik pagal jam suteiktus įgaliojimus (kompetenciją) (lot. intra vires), o bet koks ultra vires (viršijant įgaliojimus) veikimas vertintinas kaip antstolio veiklos teisėtumo principo pažeidimas. Antstolio pareiga siekti kuo greitesnio ir realaus įvykdymo pagal pateiktus vykdomuosius dokumentus turi būti atliekama, atsižvelgiant į tai, jog nebūtų pažeidžiami įstatymo reikalavimai ir vykdymo proceso dalyvių teisės ir teisėti interesai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-104-684/2017* ir jos 12 punkte nurodyta kasacinio teismo praktika).

69. Nurodytieji antstolio veiklos principai svarbūs aiškinant ir taikant vykdymo procesą reglamentuojančias teisės normas, be to, jie yra antstolio veiksmų teisėtumo matas ir tais atvejais, kai įstatyme tiesiogiai neįtvirtinta taisyklė, kaip susiklosčiusioje situacijoje antstolis privalo veikti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-85-403/2020*, 20 punktą). Vykdymo esmė – skolos išieškojimas, taip įvykdant skolininko prievolę kreditoriui. Dėl to, aiškinant ir taikant vykdymo procesą reglamentuojančias normas, turi būti užtikrinama, kad teisės taikymo rezultatas nebus priešingas siekiamam tikslui. Tais atvejais, kai atliekant vykdymo veiksmus paaiškėja geresnis būdas užtikrinti vykdymo proceso dalyvių interesus, tiek jie, tiek jų teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinantis antstolis turi veikti vadovaudamiesi vykdymo teisės normų sisteminiu aiškinimu ir teisės principais, taip, kad vykdymo proceso dalyvių interesai būtų užtikrinti esamoje situacijoje maksimaliai geriausiu būdu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. *3K-3-85-403/2020* 21 punktą).

70. Tam, kad antstolis veiktų neviršydamas jam suteiktų įgaliojimų ribų, jo procesinės veiklos kontrolę atlieka teismas (*CPK 594* straipsnis). Teisėjas, tvirtindamas varžytynių aktą, konstatuoja antstolio veiksmų teisėtumą, todėl jis turi išsiaiškinti ir patikrinti, ar buvo laikytasi teisės normų reikalavimų, susijusių su turto areštavimu bei jo įkainojimu, vykdymo procese dalyvaujančių bei kitų suinteresuotų asmenų teisių apsauga ir varžytynių organizavimu bei vykdymu. Be to, vykdymo proceso dalyviai, nesutikdami su antstolio atliktais veiksmais, turi teisę pateikti skundą teismui (*CPK 512* straipsnis). Suinteresuoti asmenys, gindami savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, gali reikalauti pripažinti turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus negaliojančiais (*CPK 602* straipsnio 1 dalis), kiti asmenys taip pat gali pareikšti ieškinius dėl civilinės teisės, jeigu jie yra susiję su turto, iš kurio yra išieškoma, priklausymu (*CPK 603* straipsnio 1 dalis), pasirinkdami pažeistų teisių gynimo būdus. Tokiu atveju teismas atlieka suinteresuotų asmenų ir kitų asmenų vykdymo procese teisių ir teisėtų interesų apsaugą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014*).

71. Atsakovas antstolis S.U. kasaciniame skunde kelia klausimą dėl *CPK 602* straipsnio 1 dalies 7 punkto nuostatos taikymo, nurodydamas, kad tokia teisės norma priimta jau po turto perdavimo akto patvirtinimo, todėl netaikytina dėl galiojančio *lex retro non agit* (įstatymas neturi atgalinio veikimo galios) principo. Teisėjų kolegija pažymi, kad dėl šios normos taikymo nagrinėjamoje byloje išsamiai pasisakyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014*, kuria nagrinėjama byla gražinta nagrinėti iš naujo. Minimoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje nurodyta, kad įstatymų leidėjas, nuo 2011 m. spalio 1 d. įtvirtindamas *CPK 602* straipsnio 1 dalies 7 punkte naują antstolio turto pardavimo iš varžytynių akto negaliojimo pagrindą, suteikė galimybę suinteresuotiems asmenims ginčyti antstolio patvirtintus aktus ir dėl kitų esminių pažeidimų, padarytų priverstinio vykdymo metu. Be to, ir galiojant ankstesnei proceso teisės normos redakcijai, kasacinio teismo praktikoje buvo pripažįstami ir kiti vykdymo proceso dalyvių bei suinteresuotų asmenų pažeistų teisių gynimo (tarp jų ir restitucijos

taikymo) būdai, kai yra konstatuojami esminiai vykdymo proceso normų pažeidimai, dėl kurių varžytynių ar turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akta laikomi neteisėtais, kaip prieštaraujantys imperatyviosiems įstatymo ar vykdymo proceso normoms.

72. Teisėjų kolegija sprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas vadovavosi kasacinio teismo nutartyje nurodytu proceso teisės normų aiškinimu ir pagrįstai šia norma rėmėsi. Teisėjų kolegija toliau pasisakys dėl kasacinių skundų argumentų, susijusių su antstolių atliktų vykdymo veiksmų vertinimu, atsižvelgdama į tai, ar vykdymo procese antstolis veikė teisėtai ir tuo buvo užtikrinta vykdymo proceso dalyvių bei kitų suinteresuotų asmenų (kreditorių) teisių ir teisėtų interesų apsauga.

Dėl antstolio veiksmų realizuojant skolininko turtą, kai šiam turtui taikytos laikinosios apsaugos priemonės

73. Pagal *Turto arešto aktų registro įstatymo* 2 straipsnio 1 dalį turto areštas – įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis taikomas priverstinis nuosavybės teisės į turtą arba atskirų šios teisės sudėtinių dalių – valdymo, naudojimosi ar disponavimo – laikinas apribojimas, siekiant užtikrinti įrodymus, civilinį ieškinį, galimą turto konfiskavimą, taip pat baudų bei nesumokėtų įmokų išieškojimą, kreditorių reikalavimų patenkinimą, kitų reikalavimų ir įsipareigojimų įvykdymą. Turtas areštuojamas taikant laikinąsias apsaugos priemones (*CPK 145* straipsnio 1 dalies 1 punktas) ar antstoliui atliekant vykdymo veiksmus pagal pateiktus vykdomuosius dokumentus (*CPK 586, 675* straipsniai).

74. Laikinosios apsaugos priemonės taikymo tikslas yra būsimo teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimas (*CPK 144* straipsnio 1 dalis). Taikant laikinąją apsaugos priemonę – turto areštą, siekiama išvengti situacijos, kai, netaikius laikinųjų apsaugos priemonių, prarandamas turtas, į kurį gali būti nukreipiamas išieškojimas pagal teismo sprendimą ir dėl to teismo sprendimo įvykdymas pasidaro neįmanomas arba dėl tos pačios priežasties jo įvykdymas pasunkėja. Pagal *CPK 145* straipsnio 8 dalį asmuo, kurio turtas areštuotas, atsako už nustatytų apribojimų pažeidimą nuo nutarties areštuoti turtą paskelbimo jam momento, o jei nėra galimybės paskelbti – nuo nutarties įregistravimo Turto arešto aktų registre momento.

75. Tuo atveju, kai yra pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, antstolis *CPK* normų pagrindu vykdymo procese gali tam tikrais atvejais disponuoti svetimu turtu po turto arešto (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014*). Ginčijamų antstolio aktų sudarymo metu galiojusioje *CPK 626* straipsnio, reglamentuojančio privalomus vykdomosios bylos sustabdymo atvejus, normoje nenustatyta, kad turto areštas lemtų privalomą vykdomosios bylos sustabdymą. Tačiau antstolis, kaip viešosios teisės subjektas, vykdymo procese veikdamas išieškotojo interesais, turėjo veikti taip, kad nepažeistų įstatymo reikalavimų ir esminių suinteresuotų asmenų teisių ir teisėtų interesų. Dėl to paaiškėjus aplinkybei, kad skolininko turtui yra taikytos laikinosios apsaugos priemonės – turto areštas kitų suinteresuotų asmenų interesams užtikrinti, antstolis, sprenddamas dėl neparduoto varžytynėse turto perdavimo išieškotojui, turi pareigą įvertinti, ar dėl tokių jo veiksmų nebus pažeisti kitų suinteresuotų asmenų interesai suteikiant pirmenybę vienam iš kreditorių, ar bus užtikrinti lygiateisiškumo ir išieškojimo proporcingumo principai, ar tai nėra pagrindas sustabdyti atskirus vykdymo veiksmus.

76. *CPK 145* straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta laikinoji apsaugos priemonė – įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo – yra tam tikra prasme daikto areštas: draudimo perleisti nuosavybės teisės į ginčo turtą nustatymas užkerta kelią pakisti bylos nagrinėjimo metu esančiai situacijai ir atsirasti naujiems ginčo turto savininkams, kurių (sąžiningų įgijėjų) atsiradimas akivaizdžiai apsunkintų ar net padarytų neįmanomą ieškovui galbūt palankaus teismo sprendimo vykdymą.

77. Atsakovas antstolis S.U. kasaciniame skunde nurodo, kad teismo taikyta laikinoji apsaugos priemonė (draudimas perleisti turtą) yra apribojimas pačiai bendrovei ir ji netaikytina antstoliui, vykdančiam išieškojimą.

78. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad jeigu turto areštu apribojama disponavimo teisė, tai šis draudimas gali būti taikomas skolininkui, konkreitiems asmenims arba visiems (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-678/2013*; 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014*). Antstolio teisė disponuoti svetimu turtu yra atsiradusi įstatymo pagrindu, todėl ši teisė turi būti įgyvendinama griežtai laikantis teisės normomis nustatytos kompetencijos ribų ir tik įstatyme nustatytu būdu. Paaiškėjus faktui, kad skolininko turtui yra nustatyti apribojimai, antstolis įgyja pareigą nustatyti, ar šie apribojimai nėra kliūtis atlikti tolimesnius vykdymo veiksmus, susijusius su išieškojimu iš skolininkui priklausančio turto, ar nėra teisinio pagrindo sustabdyti vykdomąją bylą ar atskirus vykdymo veiksmus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-678/2013*). Taigi įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo lemia ne tik turto savininko, bet ir antstolio veiksmus, todėl jis turi įvertinti galimą tolesnių vykdymo veiksmų atlikimo riziką, atsižvelgti ne tik į vykdymo proceso, bet ir proporcingumo principus ir spręsti dėl pagrindo sustabdyti atskirus vykdymo veiksmus.

79. Nagrinėjamos bylos duomenimis, 2009 m. liepos 29 d. antstolis S.U. turto arešto aktu, be kito turto, areštavo ir UAB „Aldengas“ žemės sklypą bei statinius Jonavoje, Pramonės g. 41. 2009 m. rugpjūčio 3 d. patvarkymu dėl areštuoto turto perkainojimo antstolis S.U. žemės sklypą ir statinius Jonavoje, Pramonės g. 41, įkainojo 550 278,04 Eur (1 900 000 Lt) suma, o 2009 m. rugpjūčio 17 d. patvarkymu paskelbė šio turto pardavimą iš pirmųjų varžytynių,

nustatydamas pradinę turto pardavimo kainą – 1 520 000 Lt. Antstolis S.U. 2009 m. spalio 5 d. patvarkymu perdavė varžytynėse neparduotą skolininkės UAB „Aldengas“ turtą (žemės sklypą su statiniais Jonavoje, Pramonės g. 41) išieškotojai UAB „DZO Capital“. Teismų nustatyta ir tai, kad UAB „Aldengas“ ir UAB „DZO Capital“ susijusios per savo akcininkus ir vadovus.

80. Byloje nustatyta, kad ginčijamo 2009 m. spalio 5 d. antstolio patvarkymo priėmimo metu galiojo Kauno apygardos teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartimi civilinėje byloje pagal ieškovės AB „Swedbank“ ieškinį atsakovėms UAB „Aldengas“ ir UAB „AZA“ dėl 234 644,95 Eur skolos priteisimo taikyta laikinoji apsaugos priemonė – viešame registre įrašytas draudimas perleisti nuosavybės teise priklausantį turtą – statinius Jonavoje, Pramonės g. 41 (Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 19 d. sprendimu teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutarties pagrindu byloje taikytos arešto priemonės UAB „Aldengas“ turtui paliktos galioti iki teismo sprendimo visiško įvykdymo). Taigi turto perdavimo išieškotojui aktu buvo perduotas būtent tas turtas, kuriam taikytos laikinosios apsaugos priemonės – draudimas perleisti nuosavybės teises. Teismų pažymėta, kad perduodant turtą išieškotojai Nekilnojamojo turto registre buvo įrašas apie skolą už žemės sklypą valstybei, o antstolis apie perleidžiamą išieškotojai žemės sklypą nei neinformavo įgaliotos valstybės institucijos, nei nurodė apie tokią skolą skelbime apie turto pardavimą iš varžytynių ar turto perdavimo išieškotojai akte. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas antstolio veiksmus įkainojant turtą, realizuojant jį iš varžytynių ir neįvykus varžytynėms perduodant turtą išieškotojai, konstatavo *CPK 145* straipsnio 1 dalies 2 punkto normoje nustatyto draudimo pažeidimą, tokius antstolio veiksmus vertino kaip pažeidusius lygiateisiškumo vykdymo procese, proporcingumo principus, taip pat valstybės turtinius interesus. Šiuo atveju atsakovo S.U. argumentas, kad, neįvykus paskelbtoms varžytynėms, antstolis *CPK 719* straipsnio pagrindu turi siūlyti išieškotojui perimti turtą, atmestinas kaip nepatvirtinantis jo veiksmų teisėtumo. Tikslas kuo greičiau ir realiai įvykdyti teismo sprendimą savaimė nepateisina įstatymų reikalavimų bei vykdymo proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų pažeidimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-434/2008*). Taigi antstolis, įgyvendindamas pareigą greitai ir realiai įvykdyti pateiktus vykdomuosius dokumentus, turi veikti taip, jog nebūtų pažeidžiami įstatymo reikalavimai ir vykdymo proceso dalyvių teisės bei teisėti interesai. Dėl to sprendimas dėl turto perdavimo išieškotojui po to, kai neįvyko turto pardavimo varžytynės, antstolis turėjo atsižvelgti ir į *CPK 145* straipsnio 1 dalies 2 punkto normoje nustatytą draudimą, ir į tai, jog kartu su statiniais perleidžiamas žemės sklypas nėra atsiskaityta su buvusiu jo savininku.

81. Apeliacinės instancijos teismas, pripažindamas 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą negaliojančiu, pagrįstai atsižvelgė ir į tai, kad visam UAB „Aldengas“ turtui buvo taikytos kitos laikinosios apsaugos priemonės – areštas. Kauno apygardos teisme 2009 m. rugsėjo 22 d. gavus ieškinį dėl bankroto bylos UAB „Aldengas“ iškėlimo, šio teismo 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartimi buvo areštuotas visas bendrovės turtas iki teismo nutarties iškelti bankroto bylą arba atsisakyti ją kelti. Pažymėtina, kad laikinųjų apsaugos priemonių (arešto) taikymu sprendžiant bankroto bylos įmonei iškėlimo klausimą siekiama apsaugoti ne tik ieškovo, siūlančio iškelti įmonei bankroto bylą, bet ir visų įmonės kreditorių teises, užkertant kelią galimam įmonės turto ar jo vertės sumažėjimui, užtikrinant įmonės kreditorių lygiateisiškumą (kad atsakovas negalėtų vykdyti savo įsipareigojimų tam tikriems kreditoriams iš esmės kitų kreditorių sąskaita). Kauno apygardos teismo 2009 m. spalio 2 d. nutartimi pareiškimas dėl bankroto bylos UAB „Aldengas“ iškėlimo paliktas nenagrinėtas, tačiau nutarties dalis dėl taikytų laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo įsiteisėjo 2009 m. spalio 9 d. Taigi laikinųjų apsaugos priemonių taikymas priėmus teismui pareiškimą dėl bankroto bylos bendrovei iškėlimo sudarė pagrindą sustabdyti vykdomąją bylą, kartu ir turto perdavimą išieškotojai.

82. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo lygiateisiškumo vykdymo procese, proporcingumo principų pažeidimą ir antstoliui S.U. perduodant išieškotojai kitą neparduotą iš varžytynių UAB „Aldengas“ turtą (gamybos patalpas Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F, gamybos patalpas Jonavoje, Pramonės g. 39E). Bylos duomenimis, Vilniaus apylinkės teismo 2009 m. birželio 10 d. nutartimi taikytos laikinosios apsaugos priemonės – UAB „Aldengas“ turto areštas išieškotojos UAB „Enax“ naudai; vykdydamas nutartį, antstolis M. Petrovskis 2009 m. liepos 13 d. uždėjo turto areštą mechaninėms dirbtuvėms Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C; 2009 m. lapkričio 13 d. patvarkymu prisidėjo prie išieškojimo antstolio S.U. vykdomojoje byloje. Taigi apeliacinės instancijos teismas pripažino antstolio S.U. 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojai UAB „DZO Capital“ aktą, kuriuo išieškotojai buvo perduotos gamybos patalpos Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, ir garažas Jonavoje, Pramonės g. 39F, negaliojančiu, nes antstolis, perduodamas varžytynėse neparduotą turtą vienai išieškotojai, nepaisė kitos išieškotojos interesų. Teisėjų kolegija tokią apeliacinės instancijos teismo išvadą pripažįsta padaryta tinkamai aiškinant ir taikant proceso teisės normas.

Dėl antstolio veiksmų sustabdant VMI sprendimo dėl mokestinės nepriemokos išieškojimo vykdymą

83. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas atsižvelgė į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. *3K-3-266/2014* pateiktą išaiškinimą, kad Kauno apskrities VMI 2009 m. spalio 1 d. sprendimas išieškoti mokestinę nepriemoką iš turto yra vykdomasis dokumentas, kurį pateikus antstoliui raginimas vykdyti sprendimą geruoju nesiunčiamas (*CPK 661* straipsnio 1 dalis), ir pripažino negaliojančiu 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, teisėjo patvirtintą 2009 m. spalio 29 d., nes antstolis, turėdamas duomenų apie

išieškotoją Kauno apskrities VMI, nepagrįstai sustabdė užvestą šios išieškotojos vykdomąją bylą, taip suteikdamas pirmenybę išieškotojai UAB „DZO Capital“ perimti skolininko nekilnojamojo turto ir pažeisti suinteresuoto asmens VMI teisę į mokestinės prievolės patenkinimą. Nesutikdamas su šia teismo išvada, atsakovas antstolis S.U. kasaciniu skundu kelia klausimą dėl antstolio teisės priimti mokesčių administratoriaus sprendimą išieškoti priverstine tvarka mokesčio nepriemoką ir nurodo, kad teismai nukrypo nuo teismų praktikos dėl mokesčių administratoriaus teisės priverstinai išieškoti mokestinę nepriemoką.

84. Teisėjų kolegija, pasisakydama dėl šio argumento, pažymi, kad sprendimas, kuriuo mokesčių mokėtojas įpareigojamas sumokėti apskaičiuotus mokesčius ir su tuo susijusias sumas, nėra tapatus sprendimui dėl priverstinės mokestinės nepriemokos išieškojimo iš mokesčių mokėtojo turto (*Mokesčių administravimo įstatymo 81 straipsnio 2 dalis, 106 straipsnio 1 dalies 4 punktas*). *Mokesčių administravimo įstatymo 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte* nustatyta mokesčių administratoriaus teisė priverstinai išieškoti mokesčių mokėtojo nepriemoką įgyjama po to, kai baigiasi raginime sumokėti mokesčių ir su tuo susijusias sumas nurodytas terminas, o jei raginimas nesiunčiamas, per 20 dienų nuo nustatyto termino pabaigos (*CPK 105 straipsnio 2 dalis*). Mokesčių administravimo įstatyme reglamentuojami tik terminai sprendimui dėl mokesčių įvykdyti ir su tuo susijusioms sumoms sumokėti, taip pat raginimas įvykdyti tokį sprendimą geruoju, tačiau nėra nustatyta terminų sprendimui dėl mokestinės nepriemokos sumokėjimo įvykdyti geruoju. Taigi *Mokesčių administravimo įstatymo 105 straipsnio 2 dalyje* nustatyti terminai susiję su mokesčių administratoriaus teisės priverstinai išieškoti mokestinę nepriemoką iš mokesčio mokėtojo turto įgijimu, o ne su mokesčio mokėtojo teise geruoju įvykdyti sprendimą dėl mokestinės nepriemokos sumokėjimo. Mokesčių administratoriaus sprendimas išieškoti mokestinę nepriemoką iš mokesčių mokėtojo turto yra vykdomasis dokumentas, kurį pateikus antstoliui raginimas vykdyti sprendimą geruoju nesiunčiamas (*Mokesčių administravimo įstatymo 106 straipsnio 1 dalis, CPK 661 straipsnio 1 dalis*).

85. Pagal *CPK 625 straipsnio 1 dalį* (įstatymo redakcija, galiojusi nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2011 m. spalio 1 d.) vykdomąjį dokumentą vykdomas antstolis šio kodekso nustatyta tvarka savo iniciatyva arba vykdymo proceso dalyvių prašymu savo patvarkymu vykdymo veiksmus gali atidėti, vykdomąją bylą sustabdyti ar vykdomąjį dokumentą gražinti išieškotojui.

86. Pagal *CPK 626 straipsnio 1 dalies 8 punktą* antstolis privalomai gali sustabdyti vykdomąją bylą, kai atnaujinamas terminas apeliaciniam skundai paduoti, jeigu pagrindas vykdomajam raštui išduoti buvo apskųstasis sprendimas (išskyrus skubiai vykdytinus sprendimus).

87. Pagal *CPK 627 straipsnį* antstolis turi teisę visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą ar atidėti vykdymo veiksmus: 1) kai raštu prašo išieškotojas; 2) skolininkui sunkiai susirgus, jeigu liga nėra chroniška, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos; 3) kai skolininkas gydosi ligoninėje; 4) kai paskelbta skolininko paieška (šio kodekso 620 straipsnis); 5) kai yra iškeldinimo byla, jei skolininkas ar jo šeimos narys suserga, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos, jeigu liga ne chroniška; 6) teismui išreikalavus vykdomąją bylą.

88. Nagrinėjamos bylos duomenimis, VMI sprendimas išieškoti mokestinę nepriemoką iš UAB „Aldengas“ sąskaitos priimtas 2009 m. sausio 19 d., taip pat nutrauktas šiai bendrovei pinigų išdavimas ir pervedimas iš bankų; UAB „Aldengas“ buvo siunčiami VMI priminimai įvykdyti mokestinę prievolę, o bendrovės prašymai atidėti (išdėstyti) mokestinę prievolę kelis kartus atmesti. Kauno apskrities VMI 2009 m. spalio 1 d. taikė kitą priverstinio mokestinės nepriemokos išieškojimo būdą – priėmė sprendimą išieškoti 183 874,25 Eur (634 881,02 Lt) mokestinę nepriemoką iš UAB „Aldengas“ turto ir pateikė antstoliui S.U. šį sprendimą vykdyti. Antstolis S.U. 2009 m. spalio 9 d. priėmė vykdomąjį dokumentą vykdyti, tačiau, gavęs skolininkės UAB „Aldengas“ prašymą, kuriame nurodoma, kad ji skundžia teismui VMI sprendimą, 2009 m. spalio 12 d. (tą pačią dieną, kai buvo gautas skolininkės prašymas) vykdomąją bylą sustabdė *CPK 625 straipsnio 1 dalies ir 626 straipsnio 1 dalies 8 punkto* pagrindu, iki bus išnagrinėtas skundas, nors tą dieną skundas teismui dar nebuvo pateiktas.

89. Kadangi antstolis S.U. sustabdė pradėtą vykdomąją bylą pagal išieškotojos VMI sprendimą dėl mokestinės nepriemokos priverstinio išieškojimo, tai suinteresuotų asmenų teisių pažeidimo kaip pagrindo pripažinti turto perdavimo išieškotojui aktą negaliojančiu aspektu vertintinas ne antstolio veiksmų priimant mokesčių administratoriaus sprendimą, o veiksmų sustabdyti pradėtą vykdomąją bylą pagal skolininko prašymą teisėtumas. Pažymėtina, kad byloje nustatytos aplinkybės neleidžia daryti išvados, jog buvo privalomas pagrindas sustabdyti vykdomąją bylą (*CPK 626 straipsnio 1 dalies 8 punktas*). Antstolis neturėjo teisės visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą ar atidėti vykdymo veiksmus ir *CPK 627 straipsnio 1 punkto* pagrindu, nes teisę stabdyti ar atidėti vykdymo veiksmus antstolis turi tik tuo atveju, kai to raštu prašo išieškotojas. Nagrinėjamu atveju prašymą sustabdyti vykdymo veiksmus pateikė skolininkė, be to, prašymo antstoliui pateikimo metu skundas dėl mokesčių administratoriaus sprendimo nebuvo paduotas teismui, taigi nebuvo ir *CPK 627 straipsnio 6 punkte* nustatyto pagrindo.

90. Teisėjų kolegija nepripažįsta pagrįstu antstolio S.U. kasacinio skundo argumentą, kad apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas dėl antstolio veiksmų stabdant vykdymo veiksmus dėl mokestinės nepriemokos pagal VMI sprendimą išieškojimo, nukrypo nuo teismų praktikos. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad teismams

sprendžiant bylas precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktines aplinkybes ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362-701/2017, 22 punktą ir jame nurodyta teismų praktika). Šiuo atveju antstolio kasaciniame skunde nurodomi kasacinio teismo išaiškinimai padaryti bylose, kurių esminės aplinkybės skiriasi nuo nagrinėjamos bylos.

91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-68/2009 buvo sprendžiama dėl antstolio sprendimo nustatyti vykdymo išlaidas ir siūlymo skolininkui jas sumokėti teisėtumo (pareiškėjas nesumokėjo socialinio draudimo įmokų ir delspinigių, VSDFV nesiuntė raginimo sumokėti naujai apskaičiuotą mokesį, taip pat nesiuntė sprendimo, kuris išsiųstas vykdyti antstoliui jo priėmimo dieną; kadangi antstolis nepatikrino, ar yra suėjęs terminas sprendimui geruoju įvykdyti, tai teismai panaikino antstolio įpareigojimą vykdyti tokį sprendimą). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2007 buvo sprendžiama dėl antstolio veiksmų teisėtumo, kai jis priėmė vykdyti vykdomąjį dokumentą ir pradėjo vykdymo veiksmus, nors nebuvo suėjęs taikos sutartyje nustatytas skolos įvykdymo terminas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. spalio 3 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-756-875/2008 spręsta dėl fizinių asmenų pajamų mokesčio išieškojimo senaties termino ir dėl asmens teisės mokėti tokį mokesį. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2007 spręsta dėl baudos už administracinį teisės pažeidimą išieškojimo, kai nėra duomenų, kada nutarimas skirti baudą įteiktas pareiškėjui, ar jis buvo apskųstas. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019 spręsta dėl teismo sprendimo, įpareigojančio skolininką atlikti tam tikrus veiksmus (perduoti žemės sklypą), priverstinio vykdymo teisėtumo (byloje nustatyta, kad vykdomojo rašto priėmimo vykdyti metu skolininkė nebevaldė sklypo nuosavybės teise, todėl nebuvo nustatyta jos kaltės dėl teismo sprendimo neįvykdymo).

92. Teisėjų kolegija, apibendrinama šiuos argumentus, daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė proceso teisės normas, todėl pagrįstai konstatavo, kad antstolis S.U. be teisinio pagrindo sustabdė vykdomąją bylą pagal VMI sprendimą, taip suteikdamas pirmenybę išieškotojai UAB „DZO Capital“ prieš kitus išieškotojus perimti skolininkės turtą pažeidžiant suinteresuotų asmenų interesus, nesilaikant išieškotojų lygiateisiškumo ir išieškojimų proporcingumo principų. Nurodyti teisės normų pažeidimai sudarė pagrindą pripažinti negaliojančiu tiek 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, tiek ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, kuriuo buvo perduotos išieškotojai UAB „DZO Capital“ gamybos patalpos Jonavoje, Pramonės g. 39E.

Dėl antstolio veiksmų atlikimo esant ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalyje nustatytoms sąlygoms

93. CPK 626 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytas vienas iš privalomų pagrindų sustabdyti vykdomąją bylą – antstolis privalo sustabdyti vykdomąją bylą, iškėlus skolininkui bankroto bylą, išskyrus neturtinio pobūdžio bylas. ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas kitas privalomasis pagrindas sustabdyti vykdomąją bylą: teismui priėmus pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, jeigu dėl įmonės buvo priimti teismų ir kitų institucijų sprendimai ir pagal juos išduoti vykdomieji dokumentai, įmonės turtas (lėšos) pagal šiuos vykdomuosius dokumentus gali būti areštuojamas, tačiau šio turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas. Jeigu teismas atsisako iškelti įmonei bankroto bylą, išieškojimas ir turto realizavimas atnaujinamas, taikytos laikinosios apsaugos priemonės panaikinamos.

94. Bylos duomenimis, Kauno apygardos teisme 2009 m. rugsėjo 22 d. priimtas pareiškimas dėl bankroto bylos UAB „Aldengas“ iškėlimo. 2009 m. rugsėjo 22 d. pateiktas UAB „Aldengas“ prašymas antstoliui S.U. stabdyti turto realizavimą ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalies pagrindu, tačiau 2009 m. rugsėjo 23 d. patvarkymu antstolis netenkino šio prašymo. Kauno apygardos teismo 2009 m. spalio 2 d. nutartimi pareiškimas dėl bankroto bylos UAB „Aldengas“ iškėlimo paliktas nenagrinėtas. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad nors 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojai UAB „DZO Capital“ metu priimtas teismo pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo paliktas nenagrinėtas, tačiau šis aktas priimtas antstoliui prieš tai pažeidus ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalies nuostatas ir byloje taikytas laikinąsias apsaugos priemones, todėl, nesustabdžius įstatyme nustatytu laiku bylos, sudaryta galimybė išieškotojai perimti skolininkės turtą.

95. Teisėjų kolegija šią apeliacinės instancijos teismo išvadą pripažįsta padaryta tinkamai aiškinant ir taikant ĮBĮ ir CPK normas. Kasacinio teismo praktikoje yra nurodyta, kad turto realizavimas esant ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalyje nustatytoms sąlygoms turi būti stabdomas bet kurioje šio proceso stadijoje. ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalyje nustatyti apribojimai turi būti taikomi nuo pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo teisėjo rezoliucija (CPK 137 straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2012). Kasacinio teismo išaiškinta ir tai, kad turto pardavimo iš varžytynių aktas, kuris savaime nesukelia teisinių padarinių dėl varžytynėse parduoto daikto teisinės priklausomybės, nelaikomas skolininko turto realizavimu ir (ar) išieškojimu – aktu tik sukuriamas teisinis pagrindas turtą realizuoti ateityje, t. y. jį perduoti turtą varžytynėse įsigijusiam asmeniui po to, kada turto pardavimo iš varžytynių (turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui) aktą patvirtina teisėjas ir

aktas tampa nuosavybės teisę patvirtinančiu dokumentu (toks teisinis reglamentavimas buvo nustatytas *CPK* byloje aptariamų antstolio veiksmų atlikimo metu) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-157/2012*). Taigi ir turto perdavimo išieškotojui aktu sukuriama teisinis pagrindas perduoti varžytynėse neparduotą turtą išieškotojui po to, kai tokį aktą patvirtina teisėjas.

96. Nagrinėjamu atveju nei 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui akto surašymo metu, nei jį tvirtinant Kauno apygardos teismo 2009 m. spalio 29 d. teisėjo rezoliucija nebuvo *JB/ 9* straipsnio 3 dalyje nustatytų draudimų turtą realizuoti ir išieškoti. Tačiau pagrindą konstatuoti *JB/ 9* straipsnio 3 dalies pažeidimą teismams sudarė kiti nustatyti antstolio veiksmai, t. y. kad antstolis, teismui priėmus pareiškimą dėl UAB „Aldengas“ bankroto bylos iškėlimo, nestabdė vykdomosios bylos ir toliau tęsė vykdomuosius veiksmus: tęsė varžytynes, paskelbė jas neįvykusiomis ir pasiūlė varžytynėse neparduotą turtą perimti išieškotojai. Tokie antstolio veiksmai pripažintini lėmusiais esminių suinteresuotų asmenų teisių pažeidimą.

97. Pažymėtina, kad antstolio S.U. 2009 m. lapkričio 19 d. ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktu surašymo ir jų tvirtinimo teisme metu negaliojo *JB/ 9* straipsnio 3 dalyje nustatytų draudimų turtą realizuoti ir išieškoti. Teismui priėmus pareiškimą dėl UAB „Aldengas“ bankroto bylos iškėlimo, antstolis S.U. neatliko vykdomųjų veiksmų dėl turto (mechaninių dirbtuvių Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažo Jonavoje, Pramonės g. 39F, gamybos patalpų Jonavoje, Pramonės g. 39E) realizavimo, todėl nebuvo nustatyta tokių antstolių veiksmų, kurie leistų spręsti apie esminių suinteresuotų asmenų teisių pažeidimą nestabdant vykdomosios bylos dėl įvardyto turto pardavimo. Tačiau ši aplinkybė neturi įtakos vertinant pirmiau teismų konstatuotus antstolio veiksmus, kad antstolis, perduodamas varžytynėse neparduotą turtą vienam išieškotojui, pažeidė esmines kitų suinteresuotų asmenų teises.

98. Atsižvelgdama į nurodytus argumentus, teisėjų kolegija sprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė *JB/ 9* straipsnio 3 dalies normą, todėl nekonstatuoja atsakovo antstolio S.U. kasaciniame skunde įvardyto šios normos pažeidimo.

Dėl vēlesnių turto pardavimo sandorių (turto pardavimo iš varžytynių) pripažinimo negaliojančiais

99. Pagal *CK 1.80* straipsnio 1 dalį sandoris yra niekinis ir negalioja, jei jis prieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad sandorių negaliojimo instituto paskirtis yra dvejopa: siekti, kad civiliniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas, kartu nepažeisti civilinių teisių santykių stabilumo ir teisinio tikrumo įgytų civilinių teisių atžvilgiu. Sandorio pripažinimas negaliojančiu *CK 1.80* straipsnio 1 dalies pagrindu yra sutarties laisvės principo išimtis, privatinėje teisėje dominuoja dispozityvus, bet ne imperatyvus teisinio reguliavimo metodas, todėl, sprendžiant dėl sandorio negaliojimo aptariamuoju pagrindu, būtina nustatyti, ar yra toks visuomenės interesas, kuris reikalautų įsikišti į šalių privačius santykius, t. y. ar yra pakankamas pagrindas teigti, kad pamatinis visuomenės interesas reikalauja visuotinai pripažinti tokius sandorius negaliojančiais, nesiejant jo su konkrečiomis šalimis ar konkrečia situacija. Sandorio pripažinimas negaliojančiu pateisinamas, kai interesas, kurį siekiama apginti nuo neigiamų sandorio sudarymo padarinių, svarbesnis už tą, kuris būtų apgintas sandorį išsaugojus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-41-969/2019*, 35 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

100. *CK 1.80* straipsnio 1 daliai taikyti būtina konstatuoti dviejų sąlygų visetą: kad teisės norma yra imperatyvi ir kad šios normos pažeidimo pasekmė yra sandorio negaliojimas. Sprendžiant dėl abiejų šių sąlygų esminę reikšmę turi ne lingvistinė normos išraiška, o interesas, kurio apsaugą ji užtikrina (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-511/2014*; 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-23-611/2018*, 17 punktas; kt.).

101. Bylą nagrinėję teismai, pripažinę negaliojančiais 2009 m. lapkričio 19 d. turto perdavimo išieškotojui aktą ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktą, pripažino kartu negaliojančiais ir vēlesnius šio turto (mechaninių dirbtuvių Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažo Jonavoje, Pramonės g. 39F, gamybos patalpų Jonavoje, Pramonės g. 39E) pardavimo iš varžytynių sandorius. Atsakovė UAB „Solotransa“ kasaciniame skunde teigia, kad teismai netinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, nes nevertino ir nenustatė 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių akto, 2017 m. rugsėjo 19 d. pirkimo–pardavimo sutarties prieštaravimo imperatyviosioms normoms. Teisėjų kolegija šiuo kasacinio skundo argumentus pripažįsta pagrįstais.

102. Bylos duomenimis, 2010 m. rugpjūčio 17 d. nutartimi iškelta UAB „DZO Capital“ bankroto byla. Taigi UAB „DZO Capital“ perimtas iš UAB „Aldengas“ turtas (mechaninės dirbtuvės Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažas Jonavoje, Pramonės g. 39F, gamybos patalpos Jonavoje, Pramonės g. 39E) buvo priverstinai parduotas bankroto proceso metu. Viešos turto varžytynės organizuotos *JB/ 33* straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 321 patvirtinto Fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo nuostatose įtvirtinta tvarka.

103. Turto pirkimo–pardavimo sutartis arba perdavimo aktas yra prilyginami notaro patvirtintai sutarčiai ir yra nuosavybės teisę patvirtinantys dokumentai (*JB/ 33* straipsnio 3 dalis). Pagrindas pripažinti turto perdavimo bankroto procese aktą negaliojančiu yra *JB/ 9* ir jį įgyvendinančiame teisės akte nustatytų varžytynių procedūrų neteisėtumas,

pažeidimas. Jo neįrodžius, nėra pagrindo pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu perdavimo aktu.

104. Nagrinėjama atveju ieškovė, prašydama pripažinti 2013 m. gruodžio 9 d. ir 2017 m. spalio 1 d. sandorius negaliojančiais, neįrodinėjo, kad buvo pažeista turto pardavimo iš varžytynių tvarka, nenurodė konkrečių aplinkybių, kurios pagrįstų sandorių negaliojimą. Bylą nagrinėję teismai šiuos sandorius pripažino negaliojančiais kaip išvestinius, iš esmės netyrę ir nevertinę, kokioms imperatyviosioms įstatymo normoms šie sandoriai prieštarauja, nenustatę aplinkybių, leidžiančių tai patvirtinti. Kadangi byloje nebuvo nustatyta aplinkybių, pagrindžiančių turto pardavimo iš varžytynių procedūrų bankroto procese pažeidimo, tai vien argumentas, kad UAB „Aldengas“ turtas UAB „DZO Capital“ buvo perleistas pažeidus imperatyviasias normas, todėl iš ne teisės negali atsirasti teisė, savaime nesudaro pagrindo pripažinti iš viešų varžytynių parduoto turto aktų, vėlesnio pirkimo–pardavimo sandorio negaliojančiais. Argumentas, kad iš varžytynių bankroto procese turtą įgijo asmenys, susiję su bankrutuojančios įmonės vadovais ir akcininkais, savaime nepatvirtina varžytynių neteisėtumo.

105. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė *CPK* nustatytas įrodymų tyrimo ir vertinimo taisykles (*CPK 183, 185* straipsniai), materialiosios teisės normas, reglamentuojančias sandorių pripažinimą negaliojančiais, todėl be pagrindo paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria pripažinti negaliojančiais 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktai ir 2017 m. rugsėjo 19 d. sandoris. Atsakovės UAB „Solotransa“ kasacinio skundo argumentai dėl teisės normų pažeidimo pripažintini sudarančiais pagrindą panaikinti dalį apeliacinės instancijos teismo sprendimo.

Dėl teisių gynimo būdo pripažinus antstolio sudarytus aktus negaliojančiais

106. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad restitucija ir civilinė atsakomybė yra savarankiški civilinių teisių gynimo būdai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-46/2008*).

107. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas, pripažindamas sandorį negaliojančiu, privalo *ex officio* išspręsti restitucijos klausimą (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-553/2014*). *CK 6.145* straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog teismas išimtiniais atvejais gali pakeisti restitucijos būdą arba apskritai jos netaikyti, jeigu dėl jos taikymo vienos iš šalių padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėtų, o kitos atitinkamai pagerėtų. Šios nuostatos patvirtina, kad restitucijos taikymo sąlygiškumas gali pasireikšti tais atvejais, jeigu jos taikymas suponuotų sandorio šalių teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros išbalansavimą. Vis dėlto, ką nurodo ir pats įstatymų leidėjas, restitucijos netaikymas yra galimas tik išimtiniais atvejais, vadinasi, sandorio šalių teisių ir teisėtų interesų pusiausvyros išbalansavimas *CK 6.145* straipsnio 2 dalies prasme turi būti esminis.

108. Kasacinis teismas formavo praktiką, kad, esant teisės aktuose įtvirtintam dvigubam varžytynių teisėtumo kontrolės mechanizmui (antstolio ir teismo), teismo patvirtintas turto pardavimo iš varžytynių aktas pagal galiojančiuose teisės aktuose įtvirtintą teisinį reglamentavimą vertintinas kaip teisinis rezultatas, orientuojantis į asmenų veiksmų skundimą bei civilinės atsakomybės taikymą; asmeniui prašant apginti jo civilines teises keliais gynimo būdais, teismas turi įvertinti, kuriam būdui ieškovas teikia prioritetą ir kuris yra tinkamiausias bei efektyviausias, ar turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimas negaliojančiu yra vienintelė ir tinkamiausia priemonė šalių dalyvavusių vykdymo procese, pažeistoms teisėms apginti, ar pažeistos teisės negali būti tinkamai apgintos taikant civilinę atsakomybę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-7-90/2009*).

109. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į byloje nustatytas aplinkybes dėl UAB „Aldengas“ priklausiusio turto realizavimo sprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas turėjo teisinį pagrindą taikyti *CPK 602* straipsnio 1 dalies 7 punktą ir pripažinti negaliojančiais 2009 m. spalio 5 d., 2009 m. lapkričio 19 d. ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktus, taip pat 2010 m. balandžio 9 d. turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą. Turto perdavimo išieškotojui ir turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktų pripažinimas negaliojančiais, kaip išimtinis pažeistų teisių gynimo būdas, šioje byloje taikytas tinkamai.

110. Pripažinęs 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą bei 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą, kuriuo perleistas UAB „Aldengas“ priklausantis turtas – žemės sklypas su pastatais Jonavoje, Pramonės g. 41, negaliojančiais, apeliacinės instancijos teismas taikė restituciją natūra, atsižvelgdamas ne tik į antstolio veiksmų neteisėtumą realizuojant turtą, bet ir į tai, kad šis turtas buvo realizuojamas tik tarpusavyje per akcininkus ir jų vadovus susijusių įmonių (UAB „Aldengas“, UAB „DZO Capital“ ir UAB „Soloservis“), šie asmenys žinojo (turėjo žinoti) apie sandoriais pažeidžiamas imperatyviasias įstatymų nuostatas, perleidžiamam turtui taikytus apribojimus, pažeidžiamus kitų UAB „Aldengas“ kreditorių interesus, sudėtingą UAB „Aldengas“ finansinę padėtį bei tai, kad sandoriais perleista didžioji dalis bendrovės ilgalaikio turto ir tik po to inicijuota bendrovei bankroto byla.

111. Teisėjų kolegija atmeta kaip nepagrįstą atsakovės UAB „Soloservis“ kasacinio skundo argumentą, kad teismai neturėjo pagrindo taikyti restituciją, nes šalių nesiejo prievoliniai santykiai. Nagrinėjama atveju *CPK 602* straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu pripažinti negaliojančiais tiek antstolio turto perdavimo išieškotojui aktas, tiek turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktas, kuriais buvo perleistas UAB „Aldengas“ priklausantis žemės sklypas

ir statiniai Jonavoje, Pramonės g. 41, todėl restitucija dėl šio turto taikyta nepažeidžiant materialiosios teisės normų. Teisėjų kolegija pripažįsta, kad nagrinėjamoje byloje susiklosčiusi situacija (sprendžiant restitucijos taikymo klausimą UAB „DZO Capital“ yra išregistruota iš Juridinių asmenų registro, o ieškovei, kuriai gražinamas šis turtas, iškelta bankroto byla) sudarė pagrindą apeliacinės instancijos teismui pripažinus negaliojančiais abu sandorius taikyti vienašalę restituciją. Nors atsakovė UAB „Soloservis“, taikius vienašalę restituciją, įpareigota gražinti ieškovei turtą, už kurį yra sumokėjusi, tačiau jos teisė gali būti ginama kitais civilinių teisių gynimo būdais (CK 1.138 straipsnis), taip pat ir apeliacinės instancijos teismo nurodytu būdu – įgyvendinant teisę bankroto byloje būti įtrauktai į ieškovės kreditorių sąrašą su atitinkamo dydžio finansiniais reikalavimais.

112. Atmestinu pripažintinas ir atsakovės UAB „Soloservis“ kasacinio skundo argumentas, kad taikant restituciją neįvertinta tai, jog atsakovė pagerino turtą ir dėl to išaugo jo vertė. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad jei byloje sprendžiant restitucijos taikymo klausimą paaiškėja, kad neteisėtai turtą valdantis asmuo pagerino gražintą turtą, tai nesudaro teisinio pagrindo teismui spręsti turto pagerinimo išlaidų priteisimo klausimą. Tam, kad reikalavimai dėl restitucijos taikymo ir atlyginimo už turto pagerinimą būtų nagrinėjami vienoje byloje, jie turi būti pareikšti kaip priešpriešiniai reikalavimai. Teismas, spręsdamas dėl ieškinio reikalavimo taikyti restituciją natūra pagrįstumo, kai nėra pareikšto atsakovų (išlaidas patyrusių asmenų) priešpriešinio reikalavimo, neturi teisinio pagrindo spręsti pastatų pagerinimo išlaidų atlyginimo (priteisimo) klausimą, kadangi savarankiško reikalavimo ir jo faktinio pagrindo nesuformavimas įstatymo nustatyta tvarka reiškia reikalavimo apimtį ir įrodinėjimo ribų neapibrėžtumą, o tai suvaržo asmens, siekiančio susigrąžinti turtą, teisę į teisminę gynybą ir gali iš esmės pažeisti tokio asmens teisėtus interesus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-494-219/2018 31 punktą). Kadangi atsakovė UAB „Soloservis“ nebuvo pareikšusi tokio reikalavimo byloje, apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas restitucijos klausimą, neturėjo pagrindo spręsti klausimo dėl turto pagerinimo ir šių išlaidų atlyginimo priteisimo.

113. Apibendrinama teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, pripažinęs 2009 m. spalio 5 d. turto perdavimo išieškotojui aktą ir 2010 m. balandžio 9 d. turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą negaliojančiais ir gražindamas žemės sklypą su statiniais Jonavoje, Pramonės g. 41, ieškovės BUAB „Aldengas“ nuosavybėn, restituciją taikė nepažeisdamas šių teisės normų.

Dėl bylos procesinės baigties

114. Teisėjų kolegija, remdamasi nutartyje išdėstytais argumentais, sprendžia, kad kasacine tvarka peržiūrėtoje byloje yra pagrindas pakeisti apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą.

115. Nutarties 105 punkte išdėstyti argumentai dėl materialiosios teisės normų netinkamo aiškinimo ir taikymo sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį, kuria palikta nepakeista pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis pripažinti negaliojančiais 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktus Nr. 1-3 ir 2017 m. rugsėjo 19 d. sandorį ir taikyti restituciją šiais sandoriais perleistam turtui. Atsižvelgiant į tai, kad paliekama galioti teismų sprendimų dalis, kuria 2009 m. lapkričio 19 d. ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo aktai, kuriais perleistas turtas (mechaninės dirbtuvės Kauno r., Ežerėlyje, garažas Jonavoje, Pramonės g. 39F ir gamybos patalpos Jonavoje, Pramonės g. 39E), pripažinti negaliojančiais CPK 602 straipsnio 7 punkto pagrindu, tačiau naikamos teismų procesinių sprendimų dalys, kuriomis pripažinti negaliojančiais ir vėlesni šio turto pardavimo aktai (2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktai Nr. 1-3 ir 2017 m. rugsėjo 19 d. sutartis), tai pažeistos dėl šio turto perleidimo asmens teisės gintinos taikant civilinės atsakomybės institutą.

116. Nutarties 66 punkte konstatuotas proceso teisės normų netinkamas aiškinimas ir taikymas sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį, kuria nutraukta bylos dalis dėl žalos iš antstolių M. Petrovskio ir S.U. atlyginimo priteisimo. Atsižvelgdama į nutarties 115 punkto išvadas, taip pat tai, kad pirmosios instancijos teismas šio teisių gynimo būdo (civilinės atsakomybės taikymo) nesvarstė ir dėl jo nesprendė, teisėjų kolegija perduoda pirmosios instancijos teismui bylos dalį pagal reikalavimą dėl žalos atlyginimo antstoliams neteisėtai perleidus turtą (mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F, ir gamybos patalpas Jonavoje, Pramonės g. 39E) nagrinėti iš naujo.

117. Kita apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalis (dėl 2009 m. spalio 5 d., 2009 m. lapkričio 19 d. ir 2009 m. lapkričio 24 d. turto perdavimo išieškotojui aktų, 2010 m. balandžio 9 d. turto perdavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto pripažinimo negaliojančiais, restitucijos taikymo ir žemės sklypo bei pastatų Jonavoje, Pramonės g. 41, gražinimo BUAB „Aldengas“ nuosavybėn) paliktina nepakeista, nes šioje nutartyje išdėstyti kiti teisėjų kolegijos argumentai nesudaro pagrindo konstatuoti netinkamo materialiosios ar proceso teisės normų taikymo, nukrypimo nuo teismų praktikos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

118. Kasacinis teismas patyrė 59,44 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 20 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Kadangi bylos dalis perduotina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, tai dėl nurodytų, taip pat šalių turėtų išlaidų atlyginimo

priteisimo turės pasisakyti šis teismas (CPK 93 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* 359 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. spalio 1 d. nutartį pakeisti.

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. spalio 1 d. nutarties ir Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 24 d. sprendimo dalis, kuriomis pripažinti negaliojančiais 2013 m. gruodžio 9 d. varžytynių aktai Nr. 1-3 ir 2017 m. rugsėjo 19 d. pirkimo–pardavimo sutartis bei taikyta restitucija ir gražinta BUAB „Aldengas“ nuosavybėn šiais aktais perleistas turtas (mechaninės dirbtuvės Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažas Jonavoje, Pramonės g. 39F, ir gamybos patalpos Jonavoje, Pramonės g. 39E), ir dėl šių reikalavimų priimti naują sprendimą – šiuos reikalavimus atmesti.

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. spalio 1 d. nutarties dalį, kuria nutraukta bylos dalis dėl žalos iš atsakovų antstolio M. Petrovskio ir S.U. atlyginimo priteisimo, ir bylos dalį pagal reikalavimą dėl žalos, padarytos perleidus turtą – mechanines dirbtuves Kauno r., Ežerėlyje, Kauno g. 2C, garažą Jonavoje, Pramonės g. 39F, ir gamybos patalpas Jonavoje, Pramonės g. 39E, atlyginimo perduoti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Kitą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. spalio 1 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukavinienė

Gražina Davidonienė

Andžej Maciejewski

Paminėta tekste:

Bylos:

3k-3-520 Dėl restitucijos taikymo.

7/2003 Dėl LR Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 3, 4, 8 str. (2001-06-26 Nr.IX-392 redakcija) atitikimo LR Konstitucijai

10/02 Dėl Lietuvos menininkų rūmų

3K–3–514 Dėl turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu ir teisinės buto registracijos R. D. vardu panaikinimo.

3K-3-637/2006 Dėl priverstinio skolos išieškojimo iš skolininko UAB „Baltijos žuvis“ įkeisto turto.

3K-3-18/2007 Dėl antstolės A. M. veiksmų, dalyvaujant suinteresuotam asmeniui kreditoriui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Alytaus apskrities valstybinei mokesčių inspekcijos.

3K-3-127/2007 Dėl antstolio veiksmų.

3K-3-549/2007 Dėl turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu.

3K-3-46/2008 Dėl varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu atsakovams antstolei R. M., A. K.

3K-3-434/2008 Dėl turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto ir kredito sutarties pripažinimo negaliojančiais bei teisinės registracijos panaikinimo

A-756-875-08 Dėl nesumokėto mokesčio ir baudų priteisimo Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos naudai.

3K-3-565/2008 Dėl turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu

3K-3-68/2009 Dėl antstolio I. G. veiksmų

3K-7-90/2009 Dėl turto pardavimo iš varžytynių akto bei protokolo pripažinimo negaliojančiais ir varžytynių pripažinimo neįvykusiomis.

3K-3-434/2009 Dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais
3K-3-33/2010 Dėl turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu ir nuostolių atlyginimo
3K-3-356/2010 Dėl daikto išreikalavimo
3K-3-157/2012 Dėl turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo
3K-3-284/2012 Dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais
27/2010 Dėl valstybės išperkamų gyvenamųjų namų
3K-3-298/2013 Dėl nuostolių priteisimo
28/2010 Dėl nuosavybės teisių į išnuomotą žemę atkūrimo
3K-3-678/2013 Dėl turto perdavimo išieškotojui akto pripažinimo negaliojančiu ir žalos atlyginimo
3K-3-279/2014 Dėl draudimo išmokos priteisimo
3K-3-266/2014 Dėl turto perdavimo išieškotojui aktų ir turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto pripažinimo negaliojančiais
3K-3-398/2014 Dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu
3K-3-511/2014 Dėl nuostolių atlyginimo
3K-3-553/2014 Dėl žemės subnuomos sutarties pripažinimo negaliojančia
2-1198-657/2015 Dėl žalos atlyginimo
3K-3-241-611/2015 Dėl kiemo statinių pripažinimo gyvenamųjų namų priklausiniais ir jų dalių nustatymo
3K-3-479-248/2015 Dėl antstolio veikslių
3K-3-583-421/2015 Dėl turto pardavimo iš varžytynių aktų pripažinimo negaliojančiais
3K-3-703-706/2015 Dėl reikalavimo perleidimo sutarčių pripažinimo negaliojančiomis ir restitucijos taikymo
3K-3-440-687/2016 Dėl pirkimo–pardavimo sutarties aukciono būdu nutraukimo, palūkanų ir nuostolių atlyginimo priteisimo
3K-3-104-684/2017 Dėl antstolio veikslių
3K-3-218-684/2017 Dėl antstolio veikslių
3K-3-362-701/2017 Dėl skolos priteisimo
e3K-3-377-695/2017 Dėl skolos priteisimo, sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo
e3K-3-23-611/2018 Dėl nuomos sutarties sąlygos pripažinimo negaliojančia
e3K-3-226-248/2018 Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių viešajai tvarkai ir gerai moralei prieštaraujančio sandorio negaliojimą bei tokio sandorio negaliojimo padarinius, ir proceso teis
3K-3-494-219/2018 Dėl restitucijos, kaip sandorio negaliojimo pasekmės, taikymo
e3K-3-41-969/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių valstybinės žemės pardavimą be aukciono, aiškinimo ir taikymo
e3K-3-169-1075/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių vykdymo procese sudarytus aktus, kuriais yra perleidžiamas nekilnojamasis turtas, statiniai be žemės sklypo, jų santykį su bendrosiomis nekilnoj
3K-3-315-684/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių vykdomojo dokumento priėmimą vykdyti, antstolio veiksmus vykdant teismo sprendimą įpareigoti skolininką atlikti tam tikrus veiksmus ir skirti baud
Teisės aktai:
Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Šeštoji knyga. Prievolių teisė
6.145 str. Restitucijos taikymo pagrindas
6.146 str. Restitucijos būdas
6.307 str. Pardavėjui nepriklausančio daikto pardavimas
Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė
4.26 str. Valdymo atsiradimas sąžiningai ir nesąžiningai
4.95 str. Savininko teisė išreikalauti savo daiktą iš svetimo neteisėto valdymo

4.96 str. Daikto išreikalavimas iš sąžiningo įgijėjo

4.97 str. Atsiskaitymai grąžinant daiktą iš neteisėto valdymo

Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

6 str. [Aukštosios Susitariančiosios Šalys laiko...]

Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo“

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas

81 str. Mokestinės prievolės vykdymas

105 str. Mokesčių administratoriaus teisės priverstinai išieškoti mokestinę nepriemoką atsiradimas

106 str. Mokestinės nepriemokos priverstinio išieškojimo būdai

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

5 str. Teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos

93 str. Bylinėjimosi išlaidų paskirstymas

105 str. Pašalinimas iš teismo posėdžių salės

137 str. Ieškinio priėmimas

139 str. Ieškinio atsiėmimas

144 str. Laikinių apsaugos priemonių taikymo pagrindas

145 str. Laikinių apsaugos priemonių rūšys, jų taikymas ir atsakomybė už teismo nustatytus draudimus

150 str. Laikinių apsaugos priemonių galiojimas

182 str. Atleidimas nuo įrodinėjimo

183 str. Įrodymų tyrimas

185 str. Įrodymų įvertinimas

266 str. Draudimas sprendime nustatyti neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų teises ir pareigas

279 str. Sprendimo įsiteisėjimas

326 str. Apeliacinės instancijos teismo teisės

512 str. Skundo padavimo terminai

586 str. Vykdyto veiksmų atlikimo pagrindai

594 str. Antstolio procesinės veiklos kontrolė

602 str. Turto perdavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto perdavimo be varžytynių aktų pripažinimas negaliojančiais

603 str. Kitų asmenų teisių gynimas vykdant sprendimą

625 str. Vykdyto veiksmų atidėjimas, vykdomosios bylos sustabdymas, vykdomojo dokumento grąžinimas

626 str. Privalomasis vykdomosios bylos ir vykdyto veiksmų sustabdymas

627 str. Teisė sustabdyti vykdomąją bylą ar atidėti vykdyto veiksmus

634 str. Antstolio atliekami procesiniai veiksmai

661 str. Atvejai, kada raginimas įvykdyti sprendimą skolininkui nesiunčiamas

675 str. Skolininko turto areštas

681 str. Areštuoto turto įkainojimas

701 str. Neparduoto iš varžytynių turto perdavimo išieškotojams eilė, jeigu išieškojimo procese dalyvauja keli išieškotojai

704 str. Skolininko teisė iki varžytynių pasiūlyti areštuoto turto pirkėją

713 str. Bendroji varžytynių tvarka

718 str. Parduodamo turto pradinė kaina pirmą kartą rengiamose (pirmosiose) varžytynėse

719 str. Turto nepardavimo iš pirmųjų varžytinių pasekmės

722 str. Antrosios varžytynės

725 str. Varžytynių akto tvirtinimo tvarka

754 str. Reikalavimų patenkinimo eilė

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos

1.2 str. Civilinių santykių teisinio reglamentavimo principai

1.5 str. Teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų taikymas

1.78 str. Niekiniai ir nuginčijami sandoriai

1.80 str. Imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujančio sandorio negaliojimas

1.138 str. Civilinių teisių gynimas

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas

Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymas

2 str. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

4 str. Turto arešto aktų įregistravimo teisinės pasekmės ir registro duomenų teisinis statusas

5 str. Turto arešto aktų registro duomenų viešumas

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas

9 str. Pasirengimas nagrinėti bankroto bylą teisme

33 str. Turto pardavimo ir perdavimo tvarka

Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas

3 str. Antstolių veiklos principai

Dėl Bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo